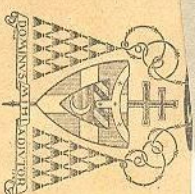

1948

KATECHISMUS
OF
CHRISTELIJKE LEER

TEN GEBRUIKE VAN DE
NEDERLANDSE BISDOMMEN
VOORGESCHREVEN VOOR HET
AARTSBISDOM UTRECHT
DOOR ZIJNE EMINENTIE
JOHANNES KARDINAAL DE JONG
AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT

UTRECHT
WED. J. R. VAN ROSSUM

MEDEDELING VOOR HET GEBRUIK VAN DE KATECHISMUS IN DE SCHOLEN.

De Katechismus geeft een korte samenvatting van de leer der Heilige Kerk, zoals iedere Katholiek deze behoort te kennen. Bij het onderricht aan de jeugd moet echter zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de groei van het begripsvermogen. Daarom moet gezorgd worden, dat in elke hogere klas ook de kennis van de verschillende geloofswaarheden telkens groeit.

Om dit te bereiken is door heel de Katechismus heen vóór elke vraag een cijfer (3, 4, 5, 6) geplaatst, dat aanduidt in welke klas de betrokken vraag tot de leerstof behoort, of daaraan moet worden toegevoegd. Op de school moet dus de Katechismus onderwezen worden volgens deze indeling.

Voor het gerief van leraar en leerling kunnen in overeenstemming met de klasse-cijfers uittreksels uit de Katechismus worden gemaakt, die voor elke klas in omvang toemenen. De vragen voor die klasse-uittreksels naar de lessen verdeeld, zijn in een Bijlage aan de Katechismus toegevoegd.¹⁾

De klasse-uittreksels kunnen van een uitleg en desgewenst ook van illustraties worden voorzien, maar moeten door een Bisschoppelijke Commissie worden goedgekeurd.

In de zesde klas moet de officiële Katechismus worden gebruikt en behoort deze in zijn geheel tot het leerprogramma.

Voor de eerste en tweede klas blijft bestemd het reeds bestaande boekje: „De Eerste Katechismus”.

¹⁾ Voor het Aartsbisdom zijn de vragen voor de derde en vierde klas in een afzonderlijke uitgave verschenen: De Kleine Katechismus.

JOHANNES KARDINAAL DE JONG AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT aan de Geestelijkheid en Gelovigen van Ons Aartsbisdom Zaligheid in de Heer.

Voor het Godsdienstonderwijs in Ons Aartsbisdom wordt hierbij — naast „De Eerste Katechismus” — het gebruik van deze officiële Katechismus van de Nederlandse Bisdommen, voorzien van Onze handtekening en Ons stempel, met uitsluiting van elke andere, door Ons voorgeschreven.

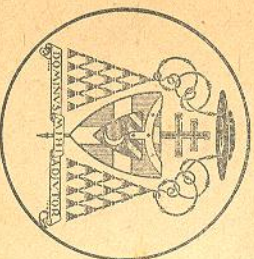
Wij vermanen allen, die bij de opvoeding van de jeugd een taak te vervullen hebben, ouders, priesters en onderwijzers, dat zij, ieder volgens hun roeping, de Katechismus met veel zorg aan de kinderen zullen leren en verklaren en hen ook zullen helpen er naar te leven.

Met grote nauwkeurigheid dient er voor gezorgd te worden, dat de tekst van de Katechismus in het geheugen der kinderen wordt vastgelegd. Hierbij moeten vooral de ouders hun kinderen helpen. Hoe beter de kennis van de waarheden van het geloof in hun geheugen wordt bewaard, des te gemakkelijker zal in later leven hun inzicht in die waarheden kunnen groeien.

Tenslotte vertrouwen Wij, dat in alle huizezinnen de Katechismus ook door de ouders dikwijls ter hand zal worden genomen. Daar hij een korte en duidelijke samenvatting geeft van hetgeen de Heilige Kerk leert, kan hij voor allen een voortnaam hulpmiddel zijn de godsdienstkennis te onderhouden.

Utrecht, op de Feestdag van de H. Petrus Canisius, 27 April 1948.

De Aartsbisschop van Utrecht.

Joh. Kard. de Jong

INLEIDING.

1. *Wartoe zijn wij op aarde?*

- (3) Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en hierna maats gelukkig te zijn.

„Vrees God en onderhoud zijn geboden; dat is de gehele mens”. Pred. 12 : 13.

2. *Wie heeft ons geleerd, hoe wij God moeten dienen?*

- (3) Hoe wij God moeten dienen, heeft vooral Jesus Christus ons geleerd.

„Jesus sprak: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven”. Joh. 14 : 6.

3. *Hoe moeten wij naar de leer van Jesus Christus luisteren?*

Wij moeten naar de leer van Jesus Christus luisteren met groot geloof en diepe eerbied.

4. *Waar vinden wij, wat Jesus Christus ons geleerd heeft?*

- (5) Wat Jesus Christus ons geleerd heeft, vinden wij in de leer van de H. Kerk; een korte samenvatting daarvan geeft de Katechismus.

EERSTE GEDEELTE

OVER DE GELOOFSEBELJDENIS VAN DE APOSTELN

OF

DE TWAALF ARTIKELN VAN HET GELOOF

Jesus heeft gezegd:

„Ik ben de *Waarheid*”.

(Joh. 14 : 6).

„Wie luistert naar *Mijn Woord*,
en in Hem gelooft, die Mij heeft
gezonden, hij heeft het eeuwige
leven”.

(Joh. 5 : 24).

EEERSTE LES.

God.

Artikel 1. Ik geloof in God, de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde.

5. *Wie is God?*
- (3) God is onze Vader, Die in de hemel woont.
6. *Waaruit weten wij, dat God bestaat?*
- (5) Dat God bestaat, weten wij:
  1. uit de openbaring, die vooral Jesus ons gedaan heeft;
  2. ook uit alles, wat geschapen is.
7. *Is er meer dan één God?*
- (3) Er is maar één God.
8. *Kunnen wij God zien?*
- (6) Wij kunnen God niet zien; want Hij heeft geen lichaam; Hij is de oneindig volmakte Geest.

„Niemand heeft ooit God gezien. De ééngeboren Zoon, die aan de boezem van de Vader rust, heeft Hem verkondigd”. Joh. 1 : 18.
9. *Warom noemen wij God oneindig volmakt?*
- (6) Wij noemen God oneindig volmakt, omdat Hij alle goede eigenschappen zonder beperking bezit.
10. *Heeft God altijd bestaan?*
- (4) God heeft altijd bestaan: Hij is eeuwig.

„Aan de Koning der eeuwen, de onvergankelijke, onzichtbare, enige God: eer en glorie in de eeuwen der eeuwen, Amen”. 1 Tim. 1 : 7.
11. *Kan God alles?*
- (4) God kan alles, Hij is almachtig.

12. *Waar is God?*

- (3) God is in de hemel, op aarde en op alle plaatsen: Hij is overal.

13. *Weet en ziet God alles?*

- (4) God weet en ziet alles, het goede, maar ook het kwade: Hij is alwetend.

14. *Is God rechtvaardig?*

- (4) God is rechtvaardig: naar verdienste belooft Hij het goede en straft Hij het kwade.

15. *Is God barmhartig?*

- (4) God is barmhartig: Hij vergeeft graag aan de zondaar, die berouw heeft.

16. *Is God goed?*

- (4) God is goed: Hij bemint ons met een oneindige liefde, en al het goede komt van Hem.

„God is liefde”. 1 Joh. 4 : 8.

TWEEDE LES.

Eén God in drie Personen.

17. *Wat belijden wij door de woorden van het Kruisteken?*
- (3) Door de woorden van het Kruisteken belijden wij, dat er in God drie Personen zijn: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
18. *Hoe weten wij, dat er in God drie Personen zijn?*
- (3) Dat er in God drie Personen zijn, weten wij, omdat Jesus zelf ons dat geleerd heeft.
19. *Is ieder van deze drie Personen werkelijk God?*
- (3) Ieder van deze drie Personen is werkelijk God: de Vader is God, de Zoon is God en de Heilige Geest is God.

20. *Waarom zijn de drie goddelijke Personen één God?*
 (6) De drie goddelijke Personen zijn één God, omdat Zij alle drie één en hetzelfde goddelijke Wezen hebben.

21. *Is de ene goddelijke Persoon iets meer dan de andere goddelijke Persoon?*
 (4) Neen, de drie goddelijke Personen zijn alle drie even volmaakt.

22. *Hoe noemen wij de ene God in drie Personen?*
 (3) De ene God in drie Personen noemen wij de Allerheiligste Drieëenheid of Drieëenheid.

„De genade van de Heer Jesus Christus, de liefde van God, en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u allen”. 2 Kor. 13 : 13.

Het Feest van de Allerheiligste Drieëenheid wordt gevierd op de eerste Zondag na Pinksteren.

Wij belijden ons geloof in de Allerheiligste Drieëenheid door: het Kruisteken en het „Eer aan de Vader”.

DERDE LES.

God, Schepper, Heer en Bestuurder van hemel en aarde.

23. *Waarom noemen wij God Schepper?*
 (3) Wij noemen God Schepper, omdat Hij alles heeft gemaakt alleen door Zijn almachtige wil.

24. *Waarom heeft God alles geschapen?*
 (4) God heeft alles geschapen om Zijn grootheid en liefde te tonen.

25. *Waarom noemen wij God Heer?*

- (4) Wij noemen God Heer, omdat alles aan Hem toebehoort.

26. *Wat doet God na de schepping voor de wereld?*

- (5) Na de schepping behoudt en bestuurt God de wereld.

27. *Wat wil zeggen: God behoudt de wereld?*
 (5) God behoudt de wereld wil zeggen: God doet door Zijn almacht de wereld voortbestaan.

28. *Wat wil zeggen: God bestuurt de wereld?*
 (5) God bestuurt de wereld wil zeggen: God leidt alles tot het doel, waartoe Hij de wereld geschapen heeft.

29. *Hoe noemen wij de zorg van God voor de wereld?*
 (3) De zorg van God voor de wereld noemen wij de goddelijke Voorzienigheid.

„Zij reikt van het ene einde tot het andere met kracht en zij regeert het heelal met goedheid”. Wijsn. 8 : 1.

30. *Welk voordeel geeft ons de gedachte aan Gods Voorzienigheid?*

De gedachte aan Gods Voorzienigheid troost en be-moedigt ons in lijden en tegenspoed, en doet ons altijd op God vertrouwen.

„Werpt op Hem al uw bekommernis; want Hij draagt zorg voor u”. 1 Petr. 5 : 7.

31. *Als God voor alles zorgt, hoe komt het dan, dat er zoveel ellende op aarde is?*

Dat er zoveel ellende op aarde is, komt door de zonde.

32. *Welke zijn de voornaamste schepselen?*

- (3) De voornaamste schepselen zijn de engelen en de menschen.

„Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, het menskenkind, dat Gij voor hem zorgt? Toch hebt Gij hem weinig minder bedacht dan de engelen”. Ps. 8 : 5—6.

VIERDE LES.

De engelen en hun zondeval.

33. *Wat zijn engelen?*

- (4) Engelen zijn verheven, onsterfelijke geesten.

34. *Met welk doel zijn de engelen door God geschapen?*
 (4) De engelen zijn door God geschapen om Hem te eren en te dienen, en daardoor gelukkig te zijn.
35. *Hoe waren de engelen, toen God hen geschapen had?*
 (3) Toen God de engelen geschapen had, waren zij allen goed en gelukkig.
36. *Zijn alle engelen goed en gelukkig gebleven?*
 (3) Niet alle engelen zijn goed en gelukkig gebleven; vele engelen hebben gezondigd en zijn voor eeuwig in de hel gestort.
37. *Hoe worden de gevallen engelen genoemd?*
 (3) De gevallen engelen worden duivels of boze geesten genoemd.
38. *Wat willen de duivels ons doen?*
 (5) De duivels willen ons naar ziel en lichaam kwaad doen, want zij haten en benijden ons.
39. *Hoe kunnen wij de duivels beletten ons kwaad te doen?*
 (5) Wij kunnen de duivels beletten ons kwaad te doen, door waakzaam te zijn, te bidden en aan hun bekriningen weerstand te bieden.
„Weest nuchter en waakzaam. De duivel, uw vijand, zwerft rond als een brullende leeuw, op zoek wie hij verslinden zal. Weerstaat hem, sterk door het geloof!”
 1 Petr. 5 : 8—9.
40. *Waarom heeft God de goede engelen beloofd?*
 (3) God heeft de goede engelen beloofd met de hemel, waar zij voor eeuwig volkomen gelukkig zijn.
„Hun engelen in de hemel aanschouwen altijd het aanschijn van Mijn Vader, die in de hemel is”. Mt. 18 : 10.
41. *Zijn er ook engelen, die ons bijzonder bewaren?*
 (3) Er zijn ook engelen, die ons bijzonder bewaren van het

begin tot het einde van ons leven; en ieder mens heeft zulk een engel: het is zijn engelbewaarder.

„Hij zal voor u zijn engelen bevelen om u te hoeden op al uw wegen. Op de handen zullen zij u dragen, opdat ge uw voeten niet stoot aan een steen”. Ps. 90 : 11—12.

42. *Wat doet onze engelbewaarder voor ons?*
 (3) Onze engelbewaarder beschermt ons naar ziel en lichaam: hij helpt ons tijdens ons leven en in het uur van onze dood.
43. *Wat moeten wij doen jegens onze engelbewaarder?*
 (4) Wij moeten onze engelbewaarder vereren, hem met vrouwen aanroepen en naar zijn inspraken luisteren.
Feest van onze engelbewaarder: 2 October.

VIJFDE LES.

De eerste mensen en hun zondeval.

44. *Wat zijn mensen?*
 (4) Mensen zijn schepselen, die bestaan uit een onsterfelijke ziel en een sterfelijk lichaam.
45. *Wat is het voornaamste in de mens?*
 (6) Het voornaamste in de mens is de ziel, want de ziel is een onsterfelijke geest, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis.
„Laat ons de mens maken als ons beeld, op ons gelijkend; hij heerse over de visschen der zee, de vogels in de lucht, de viervoetige dieren en over heel de aarde met alles wat er op kruipt”. Gen. 1 : 26.
46. *Wie waren de eerste mensen?*
 (3) De eerste mensen waren Adam en Eva.
47. *Waar leefden de eerste mensen?*
 (3) De eerste mensen leefden gelukkig in het aards paradijs.

48. *Met welk doel zijn de mensen door God geschapen?*

- (4) De mensen zijn door God geschapen om Hem te eren en te dienen, en daardoor gelukkig te zijn, eerst hier op aarde en later voor eeuwig in de hemel.

49. *Welk is de voornaamste gave, die God aan Adam en Eva geschenken heeft?*

(4) De voornaamste gave, die God aan Adam en Eva geschenken heeft, is de heiligmakende genade.

50. *Wat waren Adam en Eva door de heiligmakende genade?*

- (4) Door de heiligmakende genade waren Adam en Eva kinderen van God en erfgenamen van de hemel.

51. *Wat ontvingen Adam en Eva tegelijk met de heiligmakende genade?*

(5) Tegelijk met de heiligmakende genade ontvingen Adam en Eva nog bijzondere voorrechten:

1. de geneigdheid tot het goede;
2. een helder inzicht;
3. het vrij zijn van lijden en dood.

52. *Waren de genade en die bijzondere voorrechten voor Adam en Eva alleen bestemd?*

(5) De genade en die bijzondere voorrechten waren niet voor Adam en Eva alleen bestemd, maar voor alle mensen.

53. *Zijn Adam en Eva aan God onderdanig gebleven?*

- (3) Adam en Eva zijn aan God niet onderdanig gebleven; zij hebben zwaar gezondigd.

54. *Wie heeft Adam en Eva tot zonde verleid?*

- (3) De duivel heeft Eva tot zonde verleid en Eva heeft Adam verleid.

55. *Wat verloren Adam en Eva door hun zware zonde?*

- (5) Adam en Eva verloren door hun zware zonde de heiligmakende genade en ook de bijzondere voorrechten.

ZESDE LES.

De erfzonde.

56. *Heeft Adam door zijn zonde alleen zichzelf ongelukkig gemaakt?*

- (3) Adam heeft door zijn zonde niet alleen zichzelf ongelukkig gemaakt maar ook alle andere mensen.

57. *Waarom heeft Adam door zijn zonde ook alle andere mensen ongelukkig gemaakt?*

Adam heeft door zijn zonde ook alle andere mensen ongelukkig gemaakt, omdat Adam volgens Gods beschikking het hoofd was van het menselijk geslacht.

„Zoals door één mens de zonde in de wereld is gekomen en door de zonde de dood, zo ook is de dood over alle mensen gekomen, omdat allen hebben gezondigd”.
Rom. 5 : 12.

58. *Wat is de erfzonde?*

- (4) De erfzonde is de toestand van zonde of van vijandschap met God, die alle mensen van Adam erven.

59. *Is er niemand van de erfzonde vrijgebleven?*

- (4) Niemand is van de erfzonde vrij gebleven, behalve de Allerheiligste Maagd Maria.

*De Onbevleete Ontvangenis van Maria:
Feestdag 8 December.*

60. *Wat missen wij door de erfzonde?*

- (5) Door de erfzonde missen wij de heiligmakende genade en de bijzondere voorrechten, die Adam en Eva ontvingen hebben.

61. *Zijn de mensen van de heiligmakende genade beroofd gebleven?*

(5) De mensen zijn niet van de heiligmakende genade beroofd gebleven, want God heeft Zich over de mensen ontfemd.

62. *Zijn de mensen van de bijzondere voorrechten beroofd gebleven?*

(6) De mensen zijn hier op aarde van de bijzondere voorrechten beroofd gebleven, maar zij zullen deze wederom ontvangen in de hemel en bij de glorievolle verrijzenis van het lichaam.

63. *Hoe heeft God Zich over de mensen ontfemd?*

(3) God heeft Zich over de mensen ontfemd door hun een Verlosser te zenden.

„Want zo heeft God de wereld liefgehad, dat Hij zijn ééngelboren Zoon heeft gegeven; opdat allen, die in Hem gelooven, niet verloren zouden gaan, maar het eeuwige leven zouden hebben”. Joh. 3 : 16.

ZEVENDE LES.

De voorbereiding op de Verlosser.

64. *Heeft God terstond na de zonde van Adam de Verlosser gezonden?*

(4) God heeft wel terstond na de zonde van Adam de Verlosser beloofd, maar Hem pas vele eeuwen later gezonden.

65. *Hoe heeft God de wereld op de komst van de Verlosser voorbereid?*

(4) God heeft de wereld op de komst van de Verlosser voorbereid door het Oude Verbond.

66. *Wat is het Oude Verbond?*

(4) Het Oude Verbond is het verbond, dat God sloot met het uitverkoren Joodse volk.

„Zie, dat is van Mijn kant het Verbond met u: Gij zult de vader worden van een menigte volken! Uw God zal Ik zijn en van uw kroost na u, van geslacht tot geslacht, als een eeuwig Verbond”. Gen. 17 : 4 en 7.

67. *Heeft God het Joodse volk op de komst van de Verlosser voorbereid?*

(5) God heeft het Joodse volk op de komst van de Verlosser voorbereid:

1. door de belofte over de Verlosser steeds duidelijker te herhalen;
2. door bijzonderheden te openbaren over de toekomstige Verlosser.

68. *Aan wie werd de komst van de Verlosser aangekondigd?*

(4) De komst van de Verlosser werd aangekondigd aan de H. Maagd Maria, toen de Aartsengel Gabriël haar boodschap, dat zij tot Moeder van de Verlosser was uitverkoren.

Wij herdenken deze aankondiging op de feestdag:
Maria Boodschap: 25 Maart, en door driemaal daags te bidden: De Engel des Heren.

Toen de Verlossing was voltrokken eindigde het Oude Verbond en begon het Nieuwe Verbond.
In dit Nieuwe Verbond geeft God de genade om zelig te kunnen worden aan alle mensen door Jesus Christus, de Middelaar van het Nieuwe Verbond.

ACHTSTE LES.

Jesus Christus.

Artikel 2. „En in Jesus Christus, Zijn enige Zoon, onze Heer”.

69. *Wie is de Verlosser?*

(3) De Verlosser is onze Heer, Jesus Christus.

70. *Wie is Jesus Christus?*

(3) Jesus Christus is God de Zoon, Die voor ons is mens geworden.

71. *Is Jesus Christus God en mens tegelijk?*

(4) Jesus Christus is God en mens tegelijk: Hij is de God-mens.

72. *Zijn er in Christus twee naturen?*

(5) In Christus zijn twee naturen: de goddelijke natuur en de menselijke natuur.

73. *Zijn er in Christus ook twee personen?*

(5) Christus is maar één Persoon: de goddelijke Persoon, God de Zoon.

74. *Wat betekenen de namen „Jesus”, „Christus”?*

(5) „Jesus” betekent: „De Heer redt”; „Christus” betekent: „Gezalfde”.

Feestdag van de Zoete Naam van Jesus.

„De Engel des Heren sprak tot Josef: Gij zult Hem Jesus noemen, want Hij zal zijn volk verlossen van hun zonden”. Mt. 1 : 20—21.

75. *Waarom noemen wij Jesus Christus onze Heer?*

(5) Wij noemen Jesus Christus onze Heer: omdat Hij ons verlost heeft en wij Hem dus geheel toebehoren.

NEGENDÉ LES.

De Menswording van God de Zoon.

Artikel 3. „Die ontvangen is van de H. Geest, geboren uit de Maagd Maria”.

76. *Wat wil zeggen: God de Zoon is mens geworden?*

(4) God de Zoon is mens geworden wil zeggen: God de Zoon heeft een menselijke ziel en een menselijk lichaam aangenomen.

77. *Is de Godmens in alles aan ons gelijk geworden?*

(4) De Godmens is in alles aan ons gelijk geworden, behalve in de zonde.

78. *Hoe is God de Zoon mens geworden?*

(6) God de Zoon is mens geworden uit de Allerheiligste Maagd Maria door een bijzondere inwerking van de Heilige Geest.

79. *Wie is de Moeder van Jesus Christus?*

(3) De Moeder van Jesus Christus is de H. Maagd Maria.

80. *Is Maria werkelijk de Moeder van God?*

(4) Maria is werkelijk de Moeder van God, want haar Zoon Jesus is werkelijk God.

81. *Waarom wordt Maria de H. Maagd genoemd?*

(5) Maria wordt de H. Maagd genoemd, omdat Zij de zuiverste en heiligste van alle mensen is en altijd maagd is gebleven.

82. *Wie is de H. Josef?*

(3) De H. Josef is de voedstervader van Jesus Christus.

83. *Waar is Jesus geboren?*

(3) Jesus is geboren te Bethlehem in een stal.

84. *Wanneer vieren wij het feest van Jesus' geboorte?*

(3) Het feest van Jesus' geboorte vieren wij op Kerstmis: 25 December.

85. *Waarom is God de Zoon mens geworden?*

(5) God de Zoon is mens geworden:

1. om voor de zonden van de mensen aan Zijn Vader voldoening te geven;
2. om voor ons de genade en het recht op de hemel te verdienen;
3. om ons door Zijn voorbeeld en Zijn leer de weg naar de hemel te wijzen.

TIENDE LES.

De jeugd van Jesus Christus en Zijn verborgen leven.

86. *Hoe heeft God de geboorte van Zijn Zoon bekend gemaakt?*

God heeft de geboorte van Zijn Zoon bekend gemaakt aan de herders van Bethleem door een engel en aan de Wijzen uit het Oosten door een wonderbare ster.

Feestdag: De Verschijning des Heren of Driekoningen: 6 Januari.

87. *Wanneer werd Jesus in de tempel aan God opgedragen?*

- (4) Jesus werd in de tempel aan God opgedragen op de veertigste dag na Zijn geboorte.

Feestdag van Maria Lichtmis: 2 Februari.

88. *Door wie is Jesus kort na Zijn geboorte vervolgd?*

- (4) Kort na Zijn geboorte is Jesus vervolgd door de wrede koning Herodes, die het goddelijk Kind zocht te doden.

89. *Hoe ontkwam Jesus aan de vervolging van Herodes?*

- (4) Jesus ontkwam aan de vervolging van Herodes doordat St. Josef op bevel van een engel met het goddelijk Kind en Zijn Moeder naar Egypte vluchtte.

90. *Waar woonde Jesus na Zijn terugkomst uit Egypte?*

- (4) Na Zijn terugkomst uit Egypte woonde Jesus te Nazareth in de eenvoudige woning van Josef en Maria.

Feest van de Heilige Familie: Zondag na Driekoningen.

91. *Wat leerde Jesus ons op twaalfjarige leeftijd in de tempel?*

Jesus leerde ons op twaalfjarige leeftijd in de tempel, dat wij Gods heilige Wil boven alles moeten stellen.

Waarom hebt gij Mij gezocht? Wist gij dan niet, dat Ik bij Mijn Vader moest zijn? Lk. 2:49.

92. *Wat voor een leven leidde Jesus te Nazareth?*

- (4) Jesus leidde te Nazareth een verborgen leven van gebed en arbeid, en vooral van gehoorzaamheid.

„Hij was hun onderdanig. En Jesus nam toe in wijsheid en jaren, en in welgevalligheid bij God en de mensen”. Lk. 2:51—52.

ELFDE LES.

Het openbaar leven van Jesus.

93. *Wanneer begon Jesus Zijn openbaar leven?*

- (3) Jesus begon Zijn openbaar leven, toen Hij ongeveer dertig jaar oud was.

94. *Wat deed Jesus bij het begin van Zijn openbaar leven?*

- (4) Bij het begin van Zijn openbaar leven liet Jesus Zich door Johannes dopen in de Jordaan. Daarna vastte Hij veertig dagen en nachten in de woestijn, en werd Hij door de duivel bekoord.

95. *Wat deed Jesus gedurende Zijn openbaar leven?*

- (4) Gedurende Zijn openbaar leven preekte Jesus Zijn heilige leer. Hij stelde twaalf Apostelen aan, en stichtte de H. Kerk.

96. *Wat deed Jesus om te laten zien, dat Hij door God de Vader was gezonden?*

- (4) Om te laten zien, dat Hij door God de Vader als Godmens was gezonden, deed Jesus veel wonderen, door eigen macht in het bijzijn van veel mensen.

97. *Welk is het grootste wonder van Jesus?*

- (4) Het grootste wonder van Jesus is, dat Hij door eigen macht van de dood opstond, gelijk Hij voorspeld had.

TWAALFDE LES.

Het lijden en de dood van Jesus.

Artikel 4. „Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven”.

98. *Waar begon Jesus Zijn lijden?*
(3) Jesus begon Zijn lijden in de Hof van Olijven.
99. *Wat heeft Jesus geleden in de Hof van Olijven?*
(4) In de Hof van Olijven heeft Jesus doodsangst uitgestaan. Hij is er door Judas verraden, en aan de Joden overgeleverd.
100. *Wat heeft Jesus geleden na het verraad van Judas?*
(4) Na het verraad van Judas is Jesus door de Joden gevangen genomen en ter dood veroordeeld, door Herodes bespoot, en op bevel van Pilatus gegeseld, met doornen gekroond en ter dood gebracht.
101. *Welke dood is Jesus gestorven?*
(3) Jesus is de kruisdood gestorven.
102. *Waar werd Jesus gekruisigd?*
(3) Jesus werd gekruisigd op Calvarië, bij Jerusalem.
103. *Wanneer is Jesus gestorven?*
(3) Jesus is gestorven op Goede Vrijdag, na de middag omstreeks drie uur.
104. *Wat gebeurde er met Jesus, toen Hij stierf?*
(4) Toen Jesus stierf scheidde Zijn ziel van Zijn lichaam, maar Zijn Godheid bleef met beide verenigd.
105. *Wat gebeurde er na de dood van Jesus met Zijn lichaam?*
(3) Na de dood van Jesus werd Zijn lichaam met een lants doortstoken, van het kruis afgenomen, en in een nieuw stenen graf gelegd.

106. *Hoe heeft Jesus vooraf door Zijn dood voldoening gegeven voor onze zonden en alle genade voor ons verdiend?*

Jesus heeft vooral door Zijn dood voldoening gegeven voor onze zonden en alle genade voor ons verdiend, doordat Hij op het kruis als Hogepriester Zichzelf als een offer aan de Hemelse Vader heeft opgedragen.

107. *Waarom is het Kruisoffer het volmaakt Offer van het Nieuw Verbond?*

Het Kruisoffer is het volmaakt Offer van het Nieuw Verbond, omdat zowel de Hogepriester als de Offer gave een oneindige waarde hebben.

108. *Voor wie is Jesus gestorven?*

- (4) Jesus is gestorven voor alle mensen.

109. *Waarom zullen niet alle mensen zalig worden?*

- (4) Niet alle mensen zullen zalig worden, omdat zij niet allen met Gods genade meewerken.

Wij herdenken het Lijden van Jesus vooral gedurende de Goede Week en door de Oetening van de H. Kruisweg.

DERTIENDE LES.

De Verrijzenis van Jesus.

Artikel 5. „Die nedergedaald is ter helle, de derde dag verzen uit de doden”.

110. *Waar bleef de Ziel van Jesus na Zijn dood?*

- (4) De Ziel van Jesus is na Zijn dood in het voorgeborchte nedergedaald.

111. *Wat is het voorgeborchte?*

- (4) Het voorgeborchte is de plaats, waar de zielen van de rechtvaardigen hun verlossing door Jesus moesten afwachten.

VEERTIENDE LES.

De Hemelvaart van Jesus.

Artikel 6. „Die opgestegen is ten hemel, zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader”.

112. *Is het lichaam van Jesus in het graf gebleven?*
 (3) Het lichaam van Jesus is niet in het graf gebleven, maar Jesus is verrezen.
113. *Hoe is Jesus verrezen?*
 (5) Jesus verenigde Zelf Zijn ziel met Zijn lichaam en stond onsterfelijk en verheerlijkt uit het gesloten graf op.

114. *Wanneer is Jesus verrezen?*
 (3) Jesus is verrezen op de derde dag na Zijn dood, op Zondagmorgen.

115. *Wanneer vieren wij de Verrijzenis van Jesus?*
 (3) De Verrijzenis van Jesus vieren wij op het hoogfeest van Pasen.

116. *Wat deed Jesus na Zijn Verrijzenis?*
 (5) Na Zijn Verrijzenis verscheen Jesus gedurende veertig dagen herhaaldelijk aan Zijn Apostelen en leerlingen, sprak met hen over de H. Kerk, en beloofde hun de Heilige Geest te zenden.

„Door veel bewijzen heeft Hij getoond, dat Hij ook na Zijn lijden nog leefde; gedurende veertig dagen verscheen Hij hun herhaaldelijk en sprak met hen over het Koninkrijk Gods”. Hand. 1 : 3.
 „We geloven in Hem, die uit de doden heeft opgewekt Jesus, onze Heer, die overgeleverd werd om onze ongerechtigheden en opgewekt om onze rechtvaardiging”. Rom. 4 : 25.

117. *Wanneer is Jesus ten hemel opgestegen?*
 (3) Jesus is ten hemel opgestegen op de veertigste dag na Zijn Verrijzenis.

Feest: Hemelvaartsdag.

118. *Hoe is Jesus ten hemel opgestegen?*
 (4) Jesus is door eigen macht ten hemel opgestegen in het bijzijn van Zijn Apostelen en vele leerlingen.

119. *Wat bedoelen wij met: Jesus zit aan de rechterhand van God de Almachtige Vader?*
 (6) Daarmee bedoelen wij, dat Jesus ook als mens deelt in de macht en de heerlijkheid van God.
 „Als gij met Christus verrezen zijt, zoekt dan de dingen van hierboven, waar Christus is, gezeten aan Gods rechterhand”. Kol. 3 : 1.

120. *Hoe noemen wij de macht, die Christus voor altijd bezit?*
 (6) De macht, die Christus voor altijd bezit, noemen wij het eeuwige Koningschap van Christus.

Feest van Christus Koning: laatste Zondag van October.

121. *Wat doet Christus voor ons in de hemel?*
 (6) In de hemel is Christus onze Middelaar bij de Vader. Hij bidt er altijd voor ons als onze Hogepriester.

„Kinderen, ik schrijf u dit, opdat gij niet zoudt zondigen. En mocht iemand zondigen, dan hebben wij bij de Vader een helper: Jesus Christus de Gerechte. Hij is een verzoening voor onze zonden, en niet voor de onze alleen, maar ook voor die van de gehele wereld”. 1 Joh. 2 : 1—2.

VIJFTIENDE LES.

Jesus Christus onze Rechter.

Artikel 7. „Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden”.

122. Wanneer zal Christus terugkomen?

- (4) Christus zal terugkomen bij het einde van de wereld, om alle mensen gezamenlijk te oordelen. Dit oordeel wordt genoemd het algemeen oordeel of het laatste oordeel.

„Hij is door God aangesteld als Rechter over levenden en doden”. Hand. 10 : 42.
„De Vader heeft het oordeel geheel aan de Zoon gegeven, opdat allen de Zoon zouden eren”. Joh. 5 : 22—23.

123. Wanneer zal het algemeen oordeel plaats hebben?

- (4) Het algemeen oordeel zal plaats hebben op het einde van de wereld, maar de dag is onbekend.

124. Wat zal aan het algemeen oordeel voorafgaan?

- (6) Aan het algemeen oordeel zal voorafgaan:
1. de geweldige vervolging door de antichrist;
2. de ondergang van de wereld;
3. de verrijzenis van de doden.

125. Wat zal Christus bij het algemeen oordeel tot de rechtvaardigen zeggen?

- (5) Bij het algemeen oordeel zal Christus tot de rechtvaardigen zeggen: „Komt, gezegenden van Mijn Vader; neemt bezit van het rijk, dat voor u bereid is van de grondvesting der wereld af”.

126. Wat zal Christus bij het algemeen oordeel tot de verdoemden zeggen?

- (5) Bij het algemeen oordeel zal Christus tot de verdoemden zeggen: „Gaaf weg van Mij, vervloekten, in het eeuwige vuur”.

ZESTIENDE LES.

De Heilige Geest.

Artikel 8. „Ik geloof in de Heilige Geest”.

127. Welke Gave heeft Christus na Zijn Hemelvaart het eerst geschonken?

- (5) Na Zijn Hemelvaart heeft Christus het eerst de beloofde Heilige Geest geschonken.

Festdag: Hoogfeest van Pinksteren, 50e dag na Pasen.

128. Hoe is de Heilige Geest op het Pinksterfeest neerge-daald?

- (3) De Heilige Geest is op het Pinksterfeest neergedaald in de gedaante van vurige tongen.

129. Wat werkte de Heilige Geest in de Apostelen uit op het Pinksterfeest?

- (5) Op het Pinksterfeest verlichtte de Heilige Geest de Apostelen, en gaf hun moed en kracht om de leer van Christus aan alle volkeren te verkondigen.

130. Is de Heilige Geest alleen aan de Apostelen geschonken?

- (5) De Heilige Geest is niet alleen aan de Apostelen geschonken; volgens de belofte van Jesus is Hij voor altijd als een Trooster en een Kracht van Boven geschonken aan geheel de H. Kerk.

131. Wat doet de Heilige Geest voor de Kerk?

- (6) De Heilige Geest bestuurt en heiligt de Kerk en bewaart haar voor dwaling; Hij is de Ziel van de Kerk.

132. Wat doet de Heilige Geest voor alle gelovigen?

- (6) De Heilige Geest woont in alle gelovigen, die in staat van genade zijn; Hij heiligt hen naar ziel en lichaam en leidt hen als kinderen van God door het leven.

„Allen toch, die door Gods Geest worden geleid, zijn kinderen Gods”. Rom. 8 : 14.
 „Of weet gij niet dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u woont en Die gij van God hebt ontvangen?” 1 Kor. 6 : 19.
 „De Geest zelf getuigt met onze geest, dat wij kinderen zijn van God”. Rom. 8 : 16.
 „De Geest komt ook onze zwakheid te hulp, Hij smeekt zelf voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen. Rom. 8 : 26.

133. *Waarom moeten wij de Heilige Geest bijzonder vereren?*

Wij moeten de Heilige Geest bijzonder vereren, omdat Hij de heiligende Kracht is in de Kerk en in ons.

Wij vereren de Heilige Geest door het gebed: „Kom, Heilige Geest, vervul de harten van Uw gelovigen en ontsteek in hen het vuur van Uw liefde”.

ZEVENTIENDE LES.

De H. Kerk.

Artikel 9. „De Heilige, Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen”.

134. *Wat heeft Jesus gedaan om Zijn werk hier op aarde te doen voortduren?*

Om Zijn werk hier op aarde te doen voortduren, heeft Jesus de H. Kerk gesticht.

„Christus bemint de Kerk. Hij heeft Zich voor haar overgeleverd, om haar te heiligen en te reinigen, om Zich een heerlijke Kerk te bereiden. Hij voedt en verzorgt Zijn Kerk, omdat wij de ledenaten zijn van Zijn Lichaam”. Efez. 5 : 25—27 en 29.

135. *Wat is de H. Kerk?*

(6) De H. Kerk is de gemeenschap door Jesus gesticht om het Rijk Gods onder alle mensen te brengen en te voltooien.

136. *Hoe noemen wij de Kerk, die Jesus gesticht heeft?*

(3) De Kerk, die Jesus gesticht heeft noemen wij de Heilige Rooms-Katholieke Kerk.

137. *Hoe wordt de H. Kerk ook genoemd?*

(6) De H. Kerk wordt ook genoemd het Mystiek of geheimnisvol Lichaam van Christus.

138. *Is de Kerk van Christus ook zichtbaar?*

(6) Ja, de Kerk van Christus is ook zichtbaar, want Christus heeft aan Zijn Kerk een zichtbaar bestuur gegeven, een zichtbaar leergezag, en een zichtbaar Priesterschap.

139. *Hoedanig heeft Christus Zijn Kerk gesticht?*

(5) Christus heeft Zijn Kerk gesticht: één, heilig, algemeen en apostolisch.

140. *Waarom is de Kerk één?*

(5) De Kerk is één in haar leer, in haar genademiddelen en in haar leiding.

„Eén lichaam en één Geest, zoals gij ook geroepen zijt in de éne hoop van uw roeping; één Heer, één geloof, één doopsel; één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is”. Efez. 4 : 4—5.

141. *Waarom is de Kerk heilig?*

(5) De Kerk is heilig omdat zij een heilige leer predikt, — alle middelen geeft om heilig te worden en altijd heiligen voortbrengt.

„Er staat geschreven: Weest heilig, omdat Ik heilig ben”. 1 Petr. 1 : 16.

142. *Waarom is de Kerk Katholiek of algemeen?*

(5) De Kerk is algemeen, omdat zij bestemd is voor alle volken en zich over de gehele aarde verbreidt.

„Het laatste woord van Jesus aan Zijn apostelen: Gaat en onderwijst alle volkeren, doopt ze in de naam van de Vader en de Zoon en van de Heilige Geest en leert ze onderhouden al wat Ik u heb geboden. Ziet, Ik ben altijd met u, tot aan het einde van de wereld”. Mt. 28 : 19—20.

143. *Waarom is de Kerk Apostolisch?*
(5) De Kerk is Apostolisch, omdat zij altijd en overal één is met de Kerk van de Apostelen.

„Gij zijt gebouwd op de grondslag van de apostelen en profeten”, Efez. 2 : 20.

144. *Hoe wordt men lid van de H. Kerk?*
(3) Men wordt lid van de H. Kerk door het H. Doopsel.

145. *Hoe behoren wij mede te werken aan de uitbreiding van de H. Kerk?*
(5)

Wij behoren mede te werken aan de uitbreiding van de H. Kerk door ons gebed, door ons offer en onze steun aan de genootschappen voor de uitbreiding van het geloof.

De vier voornaamste genootschappen voor de uitbreiding van het geloof zijn:

1. Het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting van het geloof — voor de bekering der heidenen.
2. Het Pauselijk Genootschap van de heilige Kindheid — voor de opvoeding van de heidense jeugd.
3. Het Pauselijk Liefdewerk van de heilige Apostel Petrus — voor opleiding van inlandse priesters.
4. Het Apostolaat der Hereniging — voor de hereniging van de afgescheiden Christen-kerken met de Kerk van Rome.

ACHTTIENDE LES.

Het bestuur van de H. Kerk.

146. *Wie heeft Jesus aangesteld om Zijn Kerk te besturen?*
(5) Om Zijn Kerk te besturen, heeft Jesus de Apostelen en hun opvolgers aangesteld.

147. *Wie heeft Jesus tot hoofd van Zijn Kerk aangesteld?*
(3) Tot hoofd van Zijn Kerk heeft Jesus de H. Petrus aangesteld.

148. *Hoe heeft Jesus aan Petrus het oppergezag over Zijn Kerk beloofd?*
(5)

Jesus heeft aan Petrus het oppergezag over Zijn Kerk beloofd met de woorden: „Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik Mijn Kerk bouwen”.

149. *Met welke woorden heeft Jesus aan Petrus het oppergezag over Zijn Kerk gegeven?*
(4)

Jesus heeft aan Petrus het oppergezag over Zijn Kerk gegeven met de woorden: „Weid Mijn lammeren, weid Mijn schapen”.

150. *Is Jesus zelf niet het Hoofd van de H. Kerk?*
(5) Jesus zelf is en blijft het Hoofd van de H. Kerk, maar Petrus is door Jesus aangesteld als Zijn zichtbare plaatsbekleder op aarde.

151. *Wie is de opvolger van de H. Petrus?*
(3) De opvolger van de H. Petrus is de Paus.

152. *Wat is de Paus?*
(4) De Paus is de Bisschop van Rome, de wettige opvolger van de H. Petrus en de plaatsbekleder van Jesus op aarde.

153. *Wie zijn de opvolgers van de Apostelen?*

- (5) De opvolgers van de Apostelen zijn de Bisschoppen; zij zijn door de Heilige Geest gesteld om, onder het oppergezag van de Paus, de H. Kerk in hun bisdom te besturen.

„Geest acht op u zelf en op heel de kudde, waarover de Heilige Geest u als bewakers gesteld heeft, om de Kerk van de Heer te besturen, die Hij door Zijn eigen bloed heeft verworven”. Hand. 20 : 28.

154. *Wie zijn de medehelpers der Bisschoppen?*
(5) De medehelpers der Bisschoppen zijn voornamelijk de Pastors in hun parochies en ook alle andere priesters.

155. *Wie zijn schismatieken?*
 (6) Schismatieken of afgescheidenen zijn zij, die wel gedoopt zijn en zich christenen blijven noemen, maar gehoorzaamheid weigeren aan de Paus van Rome.

NEGENTIENDE LES.

Het leergezag van de H. Kerk.

156. *Wie heeft Jesus tot leraren in de Kerk aangesteld?*
 (5) Jesus heeft tot leraren in de Kerk aangesteld de Paus en de Bisschoppen.
157. *Kan de H. Kerk dwalen, wanneer zij ons de leer van Christus meedeelt?*
 (5) Wanneer de H. Kerk ons de leer van Christus meedeelt, kan zij niet dwalen; zij is in de geloofsleer en zedenleer onfeilbaar.
158. *Waardoor is de H. Kerk in de geloofsleer en zedenleer onfeilbaar?*
 (5) De H. Kerk is in de geloofsleer en zedenleer onfeilbaar door de bijzondere bijstand van de Heilige Geest.
159. *Wie bezitten het onfeilbaar leergezag in de H. Kerk?*
 (6) Het onfeilbaar leergezag in de H. Kerk bezitten de Paus afzonderlijk en de Bisschoppen gezamenlijk, in vereniging met de Paus.
- „Wie U hoort, hoort Mij, en wie U versmaadt, versmaadt Mij”. Lk. 10 : 16.
160. *Wanneer is de Paus onfeilbaar?*
 (6) De Paus is onfeilbaar, wanneer hij als hoofd van de H. Kerk een beslissende uitspraak doet over geloof of zeden en alle christenen de verplichting hebben die uitspraak aan te nemen.

„En Ik, Ik zeg u: Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal Ik Mijn Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen”. Mt. 16 : 18.

„De Apostelen en de oudsten kwamen bijeen om deze zaak te onderzoeken. Toen men het niet eens kon worden stond Petrus op en sprak tot hen. Nu zweeg de hele vergadering”. Hand. 15 : 6—7 en 12.

161. *Wat is een dogma?*
 (6) Een dogma is een geloofswaarheid, die het leergezag van de H. Kerk door een onfeilbare uitspraak aan ons leert.
162. *Wie zijn ketter?*
 (6) Ketteren zijn zij, die wel gedoopt zijn, en zich christenen blijven noemen, maar hardnekkig een of meer geloofswaarheden verwerpen.

TWINTIGSTE LES.

De goddelijke Overlevering en de H. Schrift.

163. *Waaruit weet de H. Kerk, wat Christus heeft geleerd?*
 (5) Wat Christus heeft geleerd, weet de H. Kerk uit de goddelijke Overlevering en de H. Schrift.
164. *Wat verstaan wij onder de goddelijke Overlevering?*
 (5) Onder de goddelijke Overlevering verstaan wij de openbaarde waarheden, die door de Apostelen mondeling zijn geleerd en door de H. Kerk tot ons zijn gekomen.
165. *Wat verstaan wij onder de H. Schrift?*
 (5) Onder de H. Schrift of de Bijbel verstaan wij de heilige boeken, die onder bijzondere ingeving van de Heilige Geest geschreven zijn en door de H. Kerk tot ons zijn gekomen.

166. *Hoe worden de boeken van de H. Schrift verdeeld?*

(5) De boeken van de H. Schrift worden verdeeld in de boeken van het Oude en de boeken van het Nieuwe Testament.

167. *Welke heilige Boeken behoren tot het Oude Testament?*

(5) Tot het Oude Testament behoren die heilige Boeken, die vóór de komst van Christus geschreven zijn.

168. *Welke heilige Boeken behoren tot het Nieuwe Testament?*

(5) Tot het Nieuwe Testament behoren die heilige Boeken, die na de komst van Christus geschreven zijn.

169. *Hoe kennen wij met zekerheid de goddelijke Overlevering en ook de H. Schrift?*

(6) Wij kennen met zekerheid de goddelijke Overlevering en ook de H. Schrift alléén door de H. Kerk.

170. *Mogen wij de H. Schrift lezen?*

(6) Wij mogen de H. Schrift lezen, als de uitgave kerkelijk is goedgekeurd.

171. *Is het lezen van de H. Schrift nuttig?*

(6) Het lezen van de H. Schrift is nuttig en vertroostend, omdat in de H. Schrift de Heilige Geest tot ons spreekt, Die het Licht is van de H. Kerk en de Bron van alle waarheid.

„De mens leeft niet van brood alleen, maar van ieder woord, dat komt uit de mond van God”. Mt. 4 : 4.

„De hele Schrift is door God ingegeven en is nuttig tot onderrichting, weetlegging, terechtwijzing en opvoeding in de gerechtigheid”. 2 Tim. 3 : 16.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

De Priesterlijke macht van de H. Kerk.

172. *Aan wie heeft Christus de Priesterlijke macht in Zijn Kerk gegeven?*

(5) Christus heeft de Priesterlijke macht in Zijn Kerk gegeven aan Zijn Apostelen en aan hun opvolgers en medehelpers.

173. *Is Christus Zelf niet de eeuwige Hogepriester?*

(6) Christus Zelf is en blijft de eeuwige Hogepriester, maar Hij doet al Zijn priesters delen in Zijn eeuwig Priesterschap.

174. *Hoe oefent de H. Kerk de Priesterlijke macht uit?*

(6) De H. Kerk oefent de Priesterlijke macht uit door het H. Misoffer op te dragen, de Sacramenten toe te dienen, door te wijden en te zegenen en door uit naam van de gelovigen te bidden.

„God heeft ons door Christus de bediening der Verzoehing toevertrouwd”. 2 Kor. 5 : 18.
„Zo moet men ons beschouwen: als dienaars van Christus en beheerders van Gods geheimenissen”. 1 Kor. 4 : 1.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

De gemeenschap van de heiligen.

175. *Wat verstaan wij onder de gemeenschap van de heiligen?*

(6) Onder de gemeenschap van de heiligen verstaan wij de bovennatuurlijke eenheid, die er in Christus bestaat tussen de leden van de strijdende, de lijdende en de zegevierende Kerk.

176. *Wie behoren tot de strijdende Kerk?*

(5) Tot de strijdende Kerk behoren de gelovigen op aarde.

177. Wie behoren tot de lijdende Kerk?

- (5) Tot de lijdende Kerk behoren de zielen in het vagevuur.

178. Wie behoren tot de zegevierende Kerk?

- (5) Tot de zegevierende Kerk behoren de zaligen in de hemel.

179. Waardoor helpen de gelovigen op aarde elkander?

- (5) De gelovigen op aarde helpen elkander door gebeden, goede werken en offers, maar vooral door het H. Misoffer.

"Draagt elkanders lasten; zo zult gij de wet van Christus volbrengen". Gal. 6:2.

180. Waardoor helpen wij de zielen in het vagevuur?

- (5) Wij helpen de zielen in het vagevuur door gebeden, goede werken, offers en aflaten, maar vooral door het H. Misoffer.

Allerzielen: 2 November.

181. Waardoor helpen ons de zaligen in de hemel?

- (5) De zaligen in de hemel helpen ons door hun voorspraak bij God.

Allerheiligen: 1 November.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

De vergeving van de zonden.

Artikel 10. „De vergeving van de zonden”.

182. Heeft de H. Kerk de macht om de zonden te vergeven?

- (5) De H. Kerk heeft van Jesus Christus de macht ontvangen om alle zonden te vergeven, hoe zwaar en talrijk die ook mogen zijn.

183. Hoe vergeeft de H. Kerk de zonden?

- (5) De H. Kerk vergeeft de zonden voornamelijk door de Sacramenten van het Doopsel en van de Biecht.

„Jesus blees over de Apostelen en sprak: Ontvangt de Heilige Geest. Wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven; wier zonden gij behoudt, hun zijn ze behouden”. Joh. 20:22—23.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

De dood en de verrijzenis.

Artikel 11. „De verrijzenis van het lichaam”.

184. Wat betekent de dood voor een christen?

- (4) Voor een christen betekent de dood de overgang naar een beter leven.

„Voor mij is leven Christus en sterven winst. Ik verlang er naar te vertrekken en bij Christus te zijn”. Fil. 1:21 en 23.

185. Wanneer zullen wij sterven?

- (4) Wanneer wij zullen sterven weten wij niet; daarom zegt Jesus ons: „Weest bereid, want ge kent dag noch uur”.

186. Wat gebeurt er bij de dood?

- (5) Bij de dood wordt de ziel van het lichaam gescheiden; de ziel wordt terstond geoordeeld en het lichaam vergaat tot stof, maar zal eenmaal daaruit verrijzen.

187. Hoe wordt het oordeel genoemd, dat de ziel terstond na de dood ondergaat?

- (4) Het oordeel, dat de ziel terstond na de dood ondergaat, wordt genoemd het bijzonder oordeel.

188. Waarheen gaat de ziel na het bijzonder oordeel?

- (4) Na het bijzonder oordeel gaat de ziel naar de hemel, naar de hel of naar het vagevuur.

189. *Wat doet de H. Kerk voor ons na onze dood?*

(5) Na onze dood draagt de H. Kerk het H. Misoffer op voor onze zielrust, en begraaft ons lichaam in gewijde aarde.

190. *Wat betekent de verrijzenis van de doden?*

(6) De verrijzenis van de doden betekent, dat de lichamen van de overledenen door Jesus Christus weer met hun zielen verenigd zullen worden, en levend uit het graf zullen opstaan.

191. *Hoe zullen de lichamen van de rechtvaardigen verrijzen?*

(6) De lichamen van de rechtvaardigen zullen verrijzen in heerlijkheid, en gelijken op het verheerlijkt lichaam van Christus.

„Wij verwachten uit de hemel de Verlosser Jesus Christus, de Heer, die ons vernederd lichaam zal herscheppen en gelijk maken aan Zijn verheerlijkt lichaam”. Fil. 3 : 20—21.

192. *Hoe zullen de lichamen van de verdoemden verrijzen?*

(6) De lichamen van de verdoemden zullen verrijzen in schande, met het afschuwelijk kenteken van de eeuwige verwerping.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

De hemel, de hel en het vagevuur.

Artikel 12. „Het eeuwige leven. Amen”.

193. *Wat is de hemel?*

(4) De hemel is de plaats, waar de rechtvaardigen een eeuwige rust en een eeuwig geluk genieten door het aanschouwen en beminnen van God.

„Thans zijn we reeds kinderen Gods; maar nog is het niet openbaar geworden, wat we zullen zijn. Dan zullen we aan Hem gelijk zijn, want wij zullen Hem zien, zoals Hij is”. 1 Joh. 3 : 2.

194. *Wie gaan naar de hemel?*

(3) Naar de hemel gaan zij, die sterven in staat van genade, en niets meer te boeten hebben.

195. *Zal ook het lichaam delen in het geluk van de hemel?*

(5) Ook het lichaam zal delen in het geluk van de hemel, na het laatste oordeel.

„En niet alleen de schepping, ook wijzelf, die de eerste vruchten van de Geest reeds bezitten, verzuchten in ons binnenste vurig verlangend naar het (volmaakte) kindschap, de verlossing van ons lichaam”. Rom. 8 : 23.

196. *Zullen alle rechtvaardigen een even groot geluk hebben?*

(5) Alle rechtvaardigen zullen niet een even groot geluk hebben, maar iedereen zal loon ontvangen volgens zijn verdiensten.

„Want de Zoon des mensen zal met Zijn engelen komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, en dan zal Hij iedereen volgens zijn werken vergelden”. Mt. 16 : 27.

197. *Wat is de hel?*

(4) De hel is de plaats waar de verdoemden gestraft worden door het eeuwige gemis van God en de pijnen van het helse vuur.

„Als uw hand u ergert, houw ze af. Het is beter verninkt het (eeuwige) leven binnen te gaan dan met twee handen naar de hel te gaan, naar het onuitblusbaar vuur”. Mk. 9 : 42.

198. *Wie gaan naar de hel?*

(3) Naar de hel gaan zij, die sterven in staat van doodzonde.

199. *Zal ook het lichaam delen in de straf van de hel?*

(5) Ook het lichaam zal delen in de straf van de hel, na het laatste oordeel.

200. *Hoe wordt het eeuwige lot van de zondaren genoemd?*

(5) Het eeuwige lot van de zondaren wordt genoemd: de eeuwige verdoemenis.

201. *Zullen alle verdoemden een even groot lijden hebben?*
(5) Alle verdoemden zullen niet een even groot lijden hebben, maar iedereen zal straf ontvangen volgens zijn schuld.

202. *Wat is het vagevuur?*
(4) Het vagevuur is de plaats, waar de zielen van de rechtvaardigen door het lijden haar zondestraffen moeten uitboeten.

203. *Wie gaan naar het vagevuur?*
(3) Naar het vagevuur gaan zij, die sterven in staat van genade, maar nog niet zijn bevrijd van alle zondestraffen.

204. *Hoelang blijven de zielen in het vagevuur?*
(5) De zielen blijven in het vagevuur, totdat zij door het lijden haar zondestraffen hebben uitgeboet, of door de hulp van anderen verlost worden.

T WEEDE GEDEELTE

OVER DE GENADE EN DE GENADEMIDDELEN

Jesus heeft gezegd:

„Ik ben het Leven”.
(Joh. 14:6).

*„Blijft in Mij en Ik blijf in U.
Zoeds de ranke uit zichzelf geen
vrucht kan dragen, maar alleen
wanneer ze aan de wijnstok
blijft, zo kunt ook gij het niet
wanneer gij niet blijft in Mij”.*
(Joh. 15:4).

ZES EN TWINTIGSTE LES.

De genade.

205. *Wat noemen wij genade?*
(5) Genade noemen wij de bovennatuurlijke gaven, die ons worden gegeven om onze zaligheid te bereiken.
206. *Van wie ontvangen wij de genade?*
(5) Wij ontvangen de genade van Jesus Christus, die ze voor ons heeft verdiend.
207. *Hoe onderscheiden wij de genade?*
(5) Wij onderscheiden de genade in de heiligmakende genade en de genade van bijstand.
208. *Wat is de heiligmakende genade?*
(6) De heiligmakende genade is de bovennatuurlijke blijvende gave van God in onze ziel, waardoor wij in Christus deelhebben aan het goddelijk leven.
„De genadegave van God is het eeuwige leven in Christus Jesus, onze Heer”. Rom. 6 : 23.
209. *Wat schenkt ons de heiligmakende genade?*
(5) De heiligmakende genade zuivert ons van de zonde, geeft aan de ziel het bovennatuurlijk leven en doet de H. Drie-eenheid in ons wonen.
210. *Wat zijn we door de heiligmakende genade?*
(3) Door de heiligmakende genade zijn wij kinderen van God en erfgenamen van de hemel.
211. *Wanneer ontvangen wij de heiligmakende genade voor het eerst?*
(3) Wij ontvangen de heiligmakende genade voor het eerst door het H. Doopsel.
212. *Waardoor verliezen wij de heiligmakende genade?*
(3) Wij verliezen de heiligmakende genade door de dood-zonde.
213. *Hoe kunnen wij de heiligmakende genade terugkrijgen?*
(4) Wij kunnen de heiligmakende genade terugkrijgen door het H. Sacrament der Biecht en door een volmaakt berouw.
214. *Wanneer wordt de heiligmakende genade vermeerdert?*
(5) De heiligmakende genade wordt vermeerdert, als wij in staat van genade het H. Misoffer bijwonen, de Sacramenten ontvangen, of een goed werk ter ere Gods doen.
215. *Wanneer zijn wij in staat van genade?*
(3) Wij zijn in staat van genade, als wij zuiver zijn van doodzonde.
216. *Wat is de genade van bijstand?*
(6) De genade van bijstand is een bovennatuurlijke hulp, waardoor God ons verstand verlicht en onze wil beweegt en versterkt om het kwade te laten en het goede te doen.
217. *Geeft God genade aan alle mensen?*
(3) God geeft aan alle mensen minstens zoveel genade, dat zij in de hemel kunnen komen.
„God wil dat alle mensen zalig worden en tot de kennis der waarheid geraken”. 1 Tim. 2 : 4.
218. *Is de genade alleen voldoende om in de hemel te komen?*
(4) Om in de hemel te komen is de genade alleen niet voldoende, maar wij moeten ook met de genade meewerken.
„Als Gods medewerkers vermanen wij u, Zijn genade niet vruchteloos te ontvangen”. 2 Kor. 6 : 1.
„Beijvert u zoveel mogelijk, broeders, om uw roeping en uitverkiezing te bevestigen”. 2 Petr. 1 : 10.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

De Sacramenten.

219. *Wat zijn Sacramenten?*
(5) Sacramenten zijn heilige handelingen en woorden, door Jesus Christus ingesteld, om de genade te geven, die zij aanduiden.
220. *Hoewel Sacramenten heeft Jesus ingesteld?*
(4) Jesus heeft zeven Sacramenten ingesteld: het Doopsel, het Vormsel, de H. Eucharistie, de Biecht, het H. Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.
221. *Welke Sacramenten geven een eeuwigdurend merktelen?*
(4) Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap geven aan ons een eeuwigdurend merktelen en kunnen daarom maar eens ontvangen worden.
222. *Wat gebeurt er door het merktelen?*
(6) Door het merktelen worden wij op een bijzondere wijze voor eeuwig verbonden met Christus, onze Hogepriester.
223. *Welke genade geven ons de Sacramenten?*
(5) Alle Sacramenten geven ons de heiligmakende genade of vermeerdering daarvan; en elk Sacrament geeft ons bovendien genade van bijstand, die voor elk Sacrament verschillend is.
224. *Krijgen alle mensen, die de Sacramenten ontvangen, genade?*
(5) Alle mensen, die de Sacramenten geldig ontvangen, krijgen genade, behalve wanneer zij ze onwaardig ontvangen.
225. *Welke Sacramenten mogen wij ontvangen in staat van doodzonde?*
(4)

Alleen het Doopsel en de Biecht mogen wij ontvangen in staat van doodzonde.

226. *Welke zonde doet hij, die een Sacrament onwaardig ontvangt?*
(4) Hij, die een Sacrament onwaardig ontvangt, doet een grote zonde van heiligschennis.
227. *Verliezen de Sacramenten hun kracht door de onwaardigheid van hem, die een Sacrament toedient?*
(6) De Sacramenten verliezen hun kracht niet door de onwaardigheid van hem, die een Sacrament toedient; want door de instelling van Christus ligt de kracht in het Sacrament zelf.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

Het H. Doopsel.

228. *Welk is het eerste en noodzakelijkste Sacrament?*
(3) Het eerste en noodzakelijkste Sacrament is het heilig Doopsel.
229. *Waarom is het H. Doopsel het eerste Sacrament?*
(5) Het H. Doopsel is het eerste Sacrament, omdat wij vóór het H. Doopsel geen ander Sacrament geldig kunnen ontvangen.
230. *Waarom is het H. Doopsel het noodzakelijkste Sacrament?*
(5) Het H. Doopsel is het noodzakelijkste Sacrament, omdat door het H. Doopsel de erfzonde wordt vergeven en het recht op de hemel wordt geschonken.
- „Zo iemand niet herboren wordt uit water en Geest, kan hij niet ingaan in het koninkrijk Gods”. Joh. 3 : 5.

231. *Wat is het H. Doopsel?*

- (5) Het H. Doopsel is het Sacrament, waardoor wij herboren worden tot het bovennatuurlijk leven en lid worden van de H. Kerk.

232. *Wie dient het H. Doopsel toe?*

- (3) De priester dient het H. Doopsel toe; maar in tijd van nood mag en moet iedereen dopen.

233. *Wanneer moeten wij dopen?*

- (3) Wij moeten dopen met gewoon water.

234. *Hoe moeten wij dopen?*

- (5) Wij moeten water gieten over het hoofd van de dopeling, of, als dit onmogelijk is, over een ander deel van het lichaam, en tegelijkertijd moeten wijzelf de woorden zeggen: „Ik doop u in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest”.

235. *Waarvan zuivert ons het H. Doopsel?*

- (4) Het H. Doopsel zuivert ons van de erfzonde, van alle andere zonden en alle zondestraffen.

„Overeenkomstig zijn barmhartigheid heeft God ons gered door het bad van wedergeboorte en vernieuwing in de Heilige Geest, die Hij overvloedig over ons heeft uitgestort door Jesus Christus, onze Zaligmaker”. Tit. 3 : 5—6.

236. *Wat krijgen wij in het H. Doopsel?*

- (5) In het H. Doopsel krijgen wij:

1. een eeuwigdurend merkteken en de heiligmakende genade, die ons maken tot christen, tot kind van God en tot lid van de H. Kerk;
2. genade van bijstand, om een christelijk leven te leiden.

237. *Wat beloven wij bij het H. Doopsel?*

- (4) Bij het H. Doopsel beloven wij:

1. dat wij zullen leven overeenkomstig het Katholiek Geloof;
2. dat wij niet naar de duivel zullen luisteren.

„Wij zijn met Christus door het Doopsel begraven tot de gemeenschap met Zijn dood, opdat, gelijk Christus door de glorie van de Vader uit de doden is opgewekt, zo ook wij een nieuw leven zouden leiden”. Rom. 6 : 4.

238. *Hoe hebben wij de doopbeloften afgelegd?*

- (5) Wij hebben de doopbeloften afgelegd door peter en meter.

239. *Waarvoor moeten de ouders, en peter en meter zorgen?*

- (5) De ouders, en peter en meter moeten zorgen, dat het kind in de katholieke godsdienst wordt opgevoed en zich christelijk gedraagt.

240. *Kan de erfzonde soms zonder het H. Sacrament van het Doopsel vergeven worden?*

De erfzonde kan soms zonder het H. Sacrament van het Doopsel vergeven worden en wel door het Doopsel van begeerte of door het Doopsel des bloeds, maar alleen wanneer men het H. Sacrament van het Doopsel niet kan ontvangen.

241. *Waarin bestaat het Doopsel van begeerte?*

- (6) Het Doopsel van begeerte bestaat in een volmaakte liefde tot God, omdat daarin het verlangen naar het H. Doopsel vanzelf ligt opgesloten.

242. *Waarin bestaat het Doopsel des bloeds?*

- (6) Het Doopsel des bloeds bestaat hierin, dat iemand, die niet gedoopt is, de marteldood voor Christus sterft.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

Het H. Vormsel.

243. *Wat is het H. Vormsel?*

- (3) Het H. Vormsel is het Sacrament, waardoor de Heilige Geest op bijzondere wijze in ons komt, om ons te versterken in het geloof.

„Ze waren alleen maar gedoopt. Nu legden de Apostelen hun de handen op en ze ontvingen de Heilige Geest”. Hand. 8 : 16—17.

244. *Wie dient het H. Vormsel toe?*

- (3) De Bisschop dient het H. Vormsel toe, maar in stervensgevaar doet dat de pastoor in zijn parochie.

245. *Is het H. Vormsel nodig om in de hemel te komen?*

- (6) Het H. Vormsel is niet volstrekt nodig om in de hemel te komen, maar wie het niet ontvangt, mist een zeer grote genade.

246. *Wat krijgen wij in het H. Vormsel?*

- (6) In het H. Vormsel krijgen wij:

1. het eeuwigdurend merkteken en vermeerdering van heiligmakende genade, die ons maken tot volwassen christenen;
2. de Heilige Geest, die ons op bijzondere wijze zalft met zijn zeven gaven;
3. genade van bijstand om in ons leven standvastig voor Christus te getuigen.

247. *Hoe moeten wij in ons leven voor Christus getuigen?*

- (6) Wij moeten in ons leven voor Christus getuigen:

1. door een echt christelijk leven, ook in het openbaar;
2. door het apostolaat te beoefenen;
3. door, als dit nodig is, voor Hem te strijden en zelfs het martelaarschap te ondergaan.

248. *Wat wordt er vereist, om het H. Vormsel waardig te ontvangen?*

- (3)

Om het H. Vormsel waardig te ontvangen, wordt vereist, dat wij in staat van genade zijn.

249. *Waarom worden ons bij het H. Doopsel en het H. Vormsel namen van heiligen gegeven?*

- (4)

Bij het H. Doopsel en bij het H. Vormsel worden ons namen van heiligen gegeven, om ons onder hun bescherming te stellen en ons op te wekken hun deugden na te volgen.

De Bisschop dient het H. Vormsel toe als volgt: Hij smeekt over alle vormelingen de Heilige Geest af; daarna legt hij aan ieder van hen de hand op, zalft hem het voorhoofd met chrisma, terwijl hij zegt: „Ik teken u met het teken van het Kruis, en sterk u met het chrisma van het heil in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen”.

DERTIGSTE LES.

De H. Eucharistie.

250. *Wat is de H. Eucharistie?*

- (5)

De H. Eucharistie is het Offer en het Sacrament, waarin Jesus Christus Zelf, onder de gedaanten van brood en wijn Zich offert, genuttigd wordt en tegenwoordig blijft.

251. *Wanneer heeft Jesus de H. Eucharistie ingesteld?*

- (4)

Jesus heeft de H. Eucharistie ingesteld op de avond vóór Zijn lijden, bij het laatste Avondmaal.

Witte Donderdag.

252. *Welke woorden sprak Jesus over het brood?*

- (4)

Jesus sprak over het brood: „Neemt en eet. Dit is Mijn Lichaam, dat voor u wordt overgeleverd”.

253. *Welke woorden sprak Jesus over de kelk met wijn?*
 (4) Jesus sprak over de kelk met wijn: „Drinkt allen hieruit. Dit is Mijn Bloed, dat vergoten wordt voor de vergeving der zonden”.

254. *Met welke woorden gaf Jesus aan Zijn Apostelen de macht de H. Eucharistie te vieren?*
 (5) Jesus gaf aan Zijn Apostelen die macht door de woorden: „Doet dit tot Mijn gedachtenis”.

255. *Wat gebeurde er door de woorden van Jesus: „Dit is Mijn Lichaam — dit is Mijn Bloed”?*
 (5) Door de woorden van Jesus: „Dit is Mijn Lichaam — dit is Mijn Bloed” werden brood en wijn veranderd in Zijn H. Lichaam en Bloed, en droeg Jesus op onbloedige wijze Zijn Kruisoffer op.

256. *Met welk doel heeft Jesus de H. Eucharistie ingesteld?*
 (6) Jesus heeft de H. Eucharistie ingesteld:
 1. om Zich in het H. Misoffer voortdurend voor ons op te offeren en ons te herinneren aan zijn H. Lijden;
 2. om in de H. Communie het voedsel voor het bovennatuurlijk leven van onze ziel te zijn;
 3. om altijd onder ons tegenwoordig te zijn.
 „Zo dikwijls gij dit Brood eet en de kelk drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij wederkomt”.
 1 Kor. 11 : 26.

EEEN EN DERTIGSTE LES.

De H. Eucharistie als Offer: het H. Misoffer.

257. *Wat is het H. Misoffer?*
 (4) Het H. Misoffer is hetzelfde offer als het Kruisoffer van Christus, maar op onbloedige wijze opgedragen door middel van de priester.

„Van de opgang der zon tot aan haar ondergang is Mijn Naam groot onder de volken en op iedere plaats wordt aan Mijn Naam een reine offerande gebracht”. Mal. 1 : 11.

258. *Waarom is het H. Misoffer hetzelfde als het Kruisoffer?*
 (4) Het H. Misoffer is hetzelfde Offer als het Kruisoffer, omdat Offeraar en Offer gave in beide dezelfde zijn.

259. *Wanneer draagt Christus Zichzelf op in het H. Misoffer?*
 (3) Christus draagt Zichzelf op in het H. Misoffer op het ogenblik van de consecratie.

260. *Wat is er op het altaar vóór de consecratie?*
 (3) Vóór de consecratie is er op het altaar brood en wijn.

261. *Wat is er op het altaar na de consecratie?*
 (3) Na de consecratie is er op het altaar het Lichaam en Bloed van Christus, Christus Zelf.

262. *Blijft er na de consecratie nog brood of wijn over?*
 (4) Na de consecratie blijft er geen brood of wijn over, maar alleen de gedaanten van brood en wijn.

263. *Wat verstaan wij door de gedaanten van brood en wijn?*
 (5) Door de gedaanten van brood en wijn verstaan wij de kleur, de geur, de smaak en alles, wat onze zintuigen waarnemen van brood en wijn.

264. *Is Christus onder elke gedaante geheel tegenwoordig?*
 (4) Onder de gedaante van brood en ook onder de gedaante van wijn is Christus geheel tegenwoordig.

265. *Als de priester de H. Hostie breekt, wordt dan ook Christus Zelf verdeeld?*
 (5) Als de priester de H. Hostie breekt, wordt niet Christus Zelf verdeeld, maar alleen de gedaante van brood; Christus blijft onder ieder deel geheel tegenwoordig.

266. *Met welk doel wordt het H. Misoffer opgedragen?*

- (5) Het H. Misoffer wordt opgedragen:
1. om God te aanbidden;
2. om Hem voor de ontvangen weldaden te danken;
3. om voor onze zonden en zondestraffen voldoening te geven;
4. om nieuwe genade en weldaden af te smeken.

TWEE EN DERTIGSTE LES.

De plechtigheden van het H. Misoffer.

267. *Hoe wordt het H. Misoffer ingedeeld?*

- (3) Het H. Misoffer wordt ingedeeld in de Voornis en de Offermis.

268. *Wat behoren wij te doen tijdens de Voornis?*

- (4) Tijdens de Voornis bereiden wij ons voor op het Offer door gebed en het luisteren naar Gods Woord.

269. *Welke zijn de drie voornamen delen van de Offermis?*

- (3) De drie voornamen delen van de Offermis zijn: de offerande van brood en wijn, de consecratie en de nuttiging.

270. *Wat gebeurt er bij de offerande?*

- (4) Bij de offerande worden het brood en de wijn aan God aangeboden en toegewijd, omdat zij weldra zullen veranderd worden in het H. Lichaam en Bloed van Christus.

271. *Wat behoren wij te doen bij de Offerande?*

- (3) Bij de offerande bieden wij ons zelf aan God aan met al onze voornemens en werken.

272. *Welk is het voornaamste deel van het H. Misoffer?*

- (4) Het voornaamste deel van het H. Misoffer is de consecratie, want door de consecratie worden brood en wijn veranderd in het Lichaam en Bloed van Christus en wordt het Kruisoffer op onbloedige wijze opgedragen.

273. *Wat behoren wij te doen bij de consecratie?*

- (3) Bij de consecratie dragen wij met Christus ons zelf op aan God de Vader.

274. *Wat gebeurt er bij de nuttiging?*

- (3) Bij de nuttiging ontvangen de priester en de gelovigen het H. Lichaam en Bloed van Christus als offerspijze.

„Is de kerk der zegening, die wij zegenen, geen deelgenootschap aan het Bloed van Christus; is het brood dat wij breken geen deelgenootschap aan het Lichaam van Christus?” I Kor. 10 : 16.

275. *Voor wie draagt de priester het H. Misoffer op?*

- (4) De priester draagt het H. Misoffer op voor de levende en overledene gelovigen en voor het heil van de gehele wereld.

276. *Wie delen vooral in de vruchten van het H. Misoffer?*

- (5) In de vruchten van het H. Misoffer delen vooral:
1. zij, die aan het H. Misoffer deelnemen;
2. zij, die daarbij de H. Communie ontvangen;
3. zij, voor wie de priester een intentie heeft gemaakt.

DRIE EN DERTIGSTE LES.

De H. Eucharistie als Sacrament:

Het Sacrament des Altaars.

277. *Hoe noemen wij de H. Eucharistie als Sacrament?*

- (5) Wij noemen de H. Eucharistie als Sacrament: Het H. Sacrament des Altaars.

278. *Wanneer ontvangen wij de H. Eucharistie als Sacrament?*

- (5) Wij ontvangen de H. Eucharistie als Sacrament als wij te communie gaan.

279. *Wat ontvangen wij in de H. Communie?*

- (4) In de H. Communie ontvangen wij het Lichaam en Bloed van Christus als voedsel voor het bovennatuurlijk leven van onze ziel.

280. *Welke genade geeft ons de H. Communie?*

- (5) 1. De H. Communie verenigt ons inniger met Christus en door Hem met elkaar;
2. zij vermeedert in ons de heiligmakende genade;
3. zij zuivert ons van de dagelijkse zonde en behoedt ons voor de doodzonde.

„Wie Mijn Vlees eet en Mijn Bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem”. Joh. 6 : 56.
„Omdat het één Brood is, daarom zijn wij, hoe talrijk ook, één lichaam, want allen hebben wij deel aan het éne Brood”. 1 Kor. 10 : 17.

281. *Wat werkt de H. Communie nog meer uit in onze ziel?*

- (5) 1. De H. Communie verzwakt onze boze neigingen en geeft ons lust en kracht tot het goede;
2. zij is het onderpand van onze glorievolle verrijzenis.
„Wie Mijn Vlees eet en Mijn Bloed drinkt, heeft het eeuwig leven, en Ik zal hem op de jongste dag doen verrijzen”. Joh. 6 : 54.

282. *Wat wordt vereist, om waardig te communiceren?*

- (3) Om waardig te communiceren wordt vereist, dat wij:
1. in staat van genade zijn;
2. nuchter zijn van middernacht af;
3. een goede mening hebben.

283. *Mogen wij te Communie gaan, als wij een doodzonde gedaan hebben?*

Als wij een doodzonde gedaan hebben, mogen wij niet te Communie gaan zonder eerst te biechten; zelfs een volmaakt berouw is dus niet voldoende.

„Laat ieder zichzelf onderzoeken, en dan eerst eten van het brood en drinken van de kelk. Hij eet en drinkt zich

een oordeel, zo hij het Lichaam niet naar waarde beoordeelt”. 1 Kor. 11 : 28—29.

284. *Wat voor zonde doet hij, die onwaardig communiceert?*

- (4) Hij, die onwaardig communiceert, doet een doodzonde van heiligschennis.

„Wie op onwaardige wijze het brood eet of de kelk des Heren drinkt, bezondigt zich aan het Lichaam en Bloed des Heren”. 1 Kor. 11 : 27.

285. *Zijn de dagelijkse zonden een beletsel om te communiceren?*

(5) De dagelijkse zonden zijn geen beletsel om te communiceren, maar wie er geen berouw over heeft, ontvangt minder vruchten van de H. Communie.

286. *Wanneer mogen wij de H. Communie ontvangen zonder nuchter te zijn?*

(5) Wij mogen de H. Communie ontvangen zonder nuchter te zijn:
1. als wij in gevaar zijn van sterven;
2. in langdurige ziekte en in verschillende andere gevallen, steeds volgens het oordeel van de biechtvader.

287. *Wat is de beste voorbereiding op de H. Communie?*

- (3) De beste voorbereiding op de H. Communie is het deelnemen aan het H. Misoffer.

288. *Wat moeten wij doen om met veel vrucht te communiceren?*

(3) Om met veel vrucht te communiceren moeten wij onze voorbereiding en dankzegging goed verzorgen.

289. *Wanneer zijn wij verplicht de H. Communie te ontvangen?*

(5) Wij zijn verplicht de H. Communie te ontvangen:
1. ééns in het jaar gedurende de Paastijd;
2. als wij in gevaar zijn van sterven.

290. *Waarvoor moeten wij vooral zorgen, als wij veelvuldig de H. Communie ontvangen?*

(4) Als wij veelvuldig de H. Communie ontvangen, waartoe de H. Kerk ons bijzonder aanspoort, moeten wij zorgen, dat onze eerbied en godsvrucht niet verminderen.

VIJF EN DERTIGSTE LES.

De verering van het H. Sacrament des Altaars.

291. *Waarom is het H. Sacrament des Altaars het heiligste Sacrament?*

(5) Het H. Sacrament des Altaars is het heiligste Sacrament, omdat Christus Zelf daarin tegenwoordig is, met Zijn Godheid en geheel Zijn Mensheid, dezelfde, die heerlijk in de hemel is.

292. *Hoelang blijft Christus in het H. Sacrament tegenwoordig?*

(5) Christus blijft in het H. Sacrament tegenwoordig, zolang de gedaante van brood en wijn blijft bestaan.

293. *Hoe behoren wij Christus in het H. Sacrament bijzonder te vereren?*

(5) Wij behoren Christus in het H. Sacrament bijzonder te vereren:

1. door eerbiedig te zijn in de kerk;
2. door te groeten, als wij voorbij de kerk gaan;
3. door Hem in de loop van de dag te bezoeken;
4. door het lof en de processie bij te wonen.

*Witte Donderdag — H. Sacramentsdag.
Veertiengengebied.*

VIJF EN DERTIGSTE LES.

Het H. Sacrament van de Biecht.

294. *Wat is het H. Sacrament van de Biecht?*

(4) Het H. Sacrament van de Biecht is het Sacrament, waarin Christus de zonden, die na het Doopsel bedreven zijn, door de priesterlijke macht vergeeft.

295. *Wanneer heeft Jesus het Sacrament van de Biecht ingesteld?*

(3) Jesus heeft het Sacrament van de Biecht ingesteld op de dag van Zijn Verrijzenis.

Hij blies over de Apostelen en sprak: Ontvangt de Heilige Geest, wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven; wier zonden gij behoudt hun zijn ze behouden". Joh. 20 : 22—23.

296. *Wanneer worden de zonden in de Biecht vergeven?*

(3) De zonden worden in de Biecht vergeven, als de priester de absolute geeft.

297. *Wat wordt er van de biechteling vereist?*

(3) Van de biechteling wordt vereist: berouw, belijdenis en voldoening.

298. *Wat krijgen wij door het H. Sacrament van de Biecht?*

(5) Door het H. Sacrament van de Biecht krijgen wij:

1. vergeftenis van de zonden en kwijtschelding van de eeuwige straf;
2. gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de tijdelijke straffen;
3. de heiligmakende genade of vermeerdering daarvan;
4. genade van bijstand om niet meer te zondigen.

299. *Wie moeten biechten?*

(4) Biechten moeten allen, die na het H. Doopsel een doodsonde gedaan hebben.

300. *Is het aan te raden dikwijls te biechten?*

- (4) Het is aan te raden regelmatig en dikwijls te biechten; en vooral moet men zo spoedig mogelijk biechten als men in doodzonde gevallen is.

301. *Is het aan te raden een vaste biechtvader te hebben?*

- (4) Het is aan te raden een vaste biechtvader te hebben, want deze kan ons geweten het beste leiden.

ZES EN DERTIGSTE LES.

Het berouw en het voortnemen.

302. *Wat is het noodzakelijkste voor de biechteling?*

- (3) Het noodzakelijkste voor de biechteling is het berouw.

303. *Waarom is het berouw het noodzakelijkste?*

- (3) Het berouw is het noodzakelijkste, omdat men zonder berouw nooit vergiffenis van de zonden kan verkrijgen.

„Doet boete en bekeert u, opdat uw zonden worden uitgewist”. Hand. 3 : 19.

304. *Wanneer hebben wij een goed berouw?*

- (4) Wij hebben een goed berouw, als wij spijt hebben over onze zonden, omdat wij God hebben beledigd, en het vaste voornemen maken, om niet meer te zondigen.

305. *Over welke zonden moeten wij in de Biecht berouw verwekken?*

Wij moeten in de Biecht berouw verwekken tenminste over alle doodzonden, die wij nog niet hebben gebocht.

306. *Wanneer is het berouw volmaakt?*

- (5) Het berouw is volmaakt, als wij spijt hebben uit liefde tot God, die het hoogste Goed is.

307. *Wanneer is het berouw onvolmaakt?*

- (5) Het berouw is onvolmaakt, als wij spijt hebben vooral uit vrees voor God, Die ons om onze zonden zal straffen.

308. *Wat is voor een goede Biecht voldoende?*

- (5) Voor een goede Biecht is het onvolmaakt berouw voldoende.

309. *Welke bijzondere kracht heeft het volmaakt berouw?*

- (5) Door het volmaakt berouw krijgen wij vergiffenis van de doodzonde, ook buiten de Biecht.

310. *Moeten wij na een volmaakt berouw de doodzonde nog biechten?*

Na een volmaakt berouw moeten wij de doodzonde nog biechten, want God wil, dat alle doodzonden die na het Doopsel gedaan zijn, gebiecht worden.

311. *Wat verstaan wij door de naaste gelegenheid tot zonde?*

- (5) Door de naaste gelegenheid tot zonde verstaan wij alles, waardoor wij groot gevaar lopen in zonde te vallen.

312. *Is de Biecht goed, als wij de naaste gelegenheid tot doodzonde niet willen vermijden?*

Als wij de naaste gelegenheid tot doodzonde niet willen vermijden is de Biecht niet goed en krijgen wij geen vergeving van onze zonden.

ZEVEN EN DERTIGSTE LES.

De belijdenis en de voldoening.

313. *Welke zonden moeten wij biechten?*

- (4) Wij moeten alle doodzonden biechten, die wij nog niet in een goede Biecht beleiden hebben, omdat Jesus Christus dat wil.

„Wanneer wij onze zonden belijden, dan is Hij getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid”. 1 Joh. 1 : 9.

314. *Is het noodzakelijk ook de dagelijkse zonden te biechten?*
(4) Dagelijkse zonden biechten is niet noodzakelijk, maar wel nuttig.

„Allen immers struikelen wij op vele punten” Jak. 3 : 2.

315. *Waarom is het niet noodzakelijk dagelijkse zonden te biechten?*
(4)

Het is niet noodzakelijk dagelijkse zonden te biechten, omdat ze ook zonder de Biecht kunnen worden vergeven.

316. *Waarom is het nuttig dagelijkse zonden te biechten?*

(4) Het is nuttig dagelijkse zonden te biechten, omdat de Biecht het beste middel is tegen de zonde.

317. *Is het voldoende te biechten welke doodzonden wij gedaan hebben?*
(5)

Het is niet voldoende alleen te biechten, welke doodzonden wij gedaan hebben; wij moeten er ook bijzeggen:

1. het getal;
2. de soort van zonden;
3. de nodige omstandigheden.

318. *Welke zonde doen wij, als wij vrijwillig, b.v. uit vrees of schaamte, een doodzonde in de Biecht verzwijgen?*
(5)

Als wij vrijwillig, b.v. uit vrees of schaamte, een doodzonde in de Biecht verzwijgen, doen wij een grote zonde van heiligschennis; wij krijgen dan ook geen vergiffenis van de andere zonden, die wij wel gebiecht hebben.

319. *Hoe zullen wij in de Biecht gemakkelijk alle vrees of schaamte overwinnen?*
(6)

Wij zullen in de Biecht gemakkelijk alle vrees of schaamte overwinnen, als wij hieraan denken:
1. de biechtvader bekleedt de plaats van Christus, die vol liefde is jegens de zondaars;

2. het is beter onze zonden nu in het geheim te belijden dan later er ons eeuwig over te moeten schamen;
3. de biechtvader is tot volstrekte geheimhouding verplicht.

320. *Wat moet men doen, als men vrijwillig een doodzonde verzwegen heeft?*
(5)

Als men vrijwillig een doodzonde verzwegen heeft, moet men:

1. die verzwegen doodzonde biechten en ook alle doodzonden, die men na de laatste goede Biecht gedaan heeft;
2. zeggen, hoe dikwijls men intussen onwaardig heeft gebiecht, gecommuniceerd of andere Sacramenten onwaardig heeft ontvangen.

321. *Is de Biecht goed, als men na een ernstig gewetensonderzoek een doodzonde vergeten heeft?*
(5)

Als men na een ernstig gewetensonderzoek een doodzonden vergeten heeft, is de Biecht goed en wordt ook de vergeten doodzonde vergeven.

322. *Moet men de vergeten doodzonde nog biechten?*
(5)

Men moet de vergeten doodzonde, die men zich later herinnert, in de eerstvolgende Biecht belijden.

323. *Wat moeten wij doen na de Biecht?*

(3) Na de Biecht moeten wij de voldoening of penitentie volbrengen, die de biechtvader ons heeft opgelegd.

324. *Wat is de penitentie?*

(4) De penitentie is een gebed of een ander goed werk, dat de priester ons oplegt tot uitboeting van de tijdelijke straffen.

ACHT EN DERTIGSTE LES.

De manier van biechten.

325. *Wat moeten wij doen, als wij gaan biechten?*
 (4) Als wij gaan biechten, moeten wij:
 1. vurig bidden tot de Heilige Geest, om goed te biechten;
 2. ons geweten onderzoeken;
 3. een goed berouw verwekken.
326. *Hoe onderzoeken wij ons geweten?*
 (5) Wij onderzoeken ons geweten door na te denken, welke en hoeveel zonden wij gedaan hebben tegen de geboden van God en van de H. Kerk en tegen onze dagelijkse plichten.
327. *Hoe kunnen wij ons het best tot berouw opwekken?*
 (6) Wij kunnen ons het best tot berouw opwekken door te overdenken:
 1. dat wij door de zonden Gods rechtvaardige straffen verdiend hebben;
 2. dat Jesus om onze zonden zo zeer geleden heeft;
 3. dat wij door de zonden God hebben beledigd. Die onze grootste Weldoener en het hoogste Goed is.
328. *Hoe behoren wij onze belijdenis te beginnen?*
 (3) Wij behoren onze belijdenis te beginnen met de zegen te vragen:
 „Eerwaarde Vader, geef mij uw zegen”. Daarna zeggen wij: „Ik belijd mijn schuld voor de almachtige God en voor u, Vader; mijn laatste Biecht is geweest .....”.
329. *Hoe behoren wij onze belijdenis te eindigen?*
 (3) Wij behoren onze belijdenis te eindigen met de woorden: „Deze en al mijn zonden zijn mij van harte leed; ik beschuldig mij daarvan, en vraag ootmoedig de heilige absolute”.

330. *Wat bidden wij, terwijl de priester de absolute geeft?*

- (3) Terwijl de priester de absolute geeft, bidden wij een oefening van Berouw.

331. *Wat doen wij na de Biecht?*

- (3) Na de Biecht danken wij God en volbrengen wij onze penitentie.

NEGEN EN DERTIGSTE LES.

De aflaten.

332. *Wat is een aflaat?*
 (5) Een aflaat is een kwijtschelding van tijdelijke straffen, die de H. Kerk ons verleent buiten de Biecht.
333. *Wordt door de aflaten de zonde zelf vergeven?*
 (6) Door de aflaten wordt niet de zonde zelf vergeven, maar worden alleen tijdelijke straffen kwijtscholden, die na de vergiffenis der zonden zijn overgebleven.
334. *Wat past de H. Kerk op ons toe, als zij ons aflaten verleent?*
 (6) Als de H. Kerk ons aflaten verleent, past zij op ons toe de oneindige voldoeningen van Jesus Christus, en de overvloedige voldoeningen van de Heiligen.
335. *Hoeveel soorten aflaten zijn er?*
 (5) Er zijn twee soorten: volle aflaten en gedeeltelijke aflaten.
336. *Wat verkrijgen wij door een volle aflaat?*
 (5) Door een volle aflaat verkrijgen wij kwijtschelding van alle straffen der reeds vergeven zonden.

337. *Wat moeten wij doen om een aflaat te verdienen?*

(6) Om een aflaat te verdienen, moeten wij:

1. in staat van genade zijn;
2. de mening hebben om een aflaat te verdienen;
3. de voorgeschreven werken doen.

338. *Kunnen wij de aflaten toepassen op de zielen in het vagevuur?*

(6) Wij kunnen de aflaten toepassen op de zielen in het vagevuur, als de H. Kerk niet uitdrukkelijk anders bepaalt.

„Ik draag U al de werken op, die ik deze dag zal verrichten. Ik wil ze doen tot Uw eer en tot zaligheid van mijn ziel, en ik wil de aflaten verdienen, die er aan verbonden zijn.”

VEERTIGSTE LES.

Het H. Oliesel.

339. *Wat is het H. Oliesel?*

(4) Het H. Oliesel is het Sacrament, dat de zieke kracht geeft, om christelijk te sterven.

340. *In welke staat moet de zieke het H. Oliesel ontvangen?*

(4) Als hij bij kennis is, moet de zieke het H. Oliesel in staat van genade ontvangen.

341. *Wat ontvangt de zieke door het H. Oliesel?*

(6) Door het H. Oliesel ontvangt de zieke:

1. de heiligmakende genade of vermeetering daarvan;
2. genade van bijstand om zijn lijden geduldig te verdragen en christelijk te sterven;
3. vergiffenis van de dagelijkse zonden en ook van de doodzonden, als hij niet meer kan biechten;
4. de genezing van het lichaam als het hem zalig is.

342. *Aan wie moet het H. Oliesel worden toegediend?*

(4) Het H. Oliesel moet worden toegediend aan hen, die tot het gebruik van het verstand zijn gekomen, en die door ziekte of ouderdom in gevaar van sterven zijn.

„Is iemand van u ziek: hij roepe de priesters der Kerk. Laat hen dan over hem bidden, en hem zalven met olie in de naam des Heren. En het gelovig gebed zal de zieke behouden, de Heer zal hem opbeuren; en mocht hij zonden hebben begaan, dan zullen zij hem vergeven worden”.
Jak. 5 : 14—15.

343. *Wanneer moeten wij de priester bij de zieke roepen?*

(5) Wij moeten de priester bij de zieke roepen, als de ziekte gevaarlijk wordt, en nooit mogen wij het uiterste gevaar afwachten.

344. *Hoe dikwijls mogen wij het H. Oliesel ontvangen?*

(5) Wij mogen het H. Oliesel maar eens in hetzelfde sterfensgevaar ontvangen; maar als dit geweken is en terugkeert, dan mogen wij het H. Oliesel opnieuw ontvangen.

345. *Wat geeft de priester na het H. Oliesel?*

(5) Na het H. Oliesel geeft de priester de pauselijke zegen; daardoor krijgt de zieke een volle aflaat op het ogenblik van sterven.

Als de priester het H. Oliesel toedient, zalft hij de vijf zintuigen van de zieke met H. Olie, terwijl hij bidt: „Door deze heilige zalving en Zijn allergeoedertierendste barmhartigheid vergeve u de Heer alles wat gij misdaan hebt door het gezicht (het gehoor, de reuk, de smaak en het spreken, het gevoel, het gaan). Amen”.

Als aan een zieke de laatste H. Sacramenten worden toegediend, behoren de huisgenoten te zorgen, dat bij het ziekbed een tafel staat, bedekt met een witte doek en daarop een kruisbeeld, twee brandende waskaarsen, wijnwater, enige watten en een beelje drinkwater.

EEN EN VEEERTIGSTE LES

Het H. Priesterschap.

346. *Wat is het H. Priesterschap?*

- (5) Het H. Priesterschap is het Sacrament, dat aan degenen, die daartoe geroepen zijn, de macht verleent, om het Priesterschap van Christus voort te zetten.

„Doet dit tot Mijn gedachtenis”. Lk. 22 : 19; 1 Kor. 11 : 24.

347. *Welke is de voornaamste taak van de Priester?*

- (4) De voornaamste taak van de Priester is het H. Misoffer opdragen, de Sacramenten toedienen, en de leer van Christus verkondigen.

348. *Wie kan het H. Priesterschap toedienen?*

- (4) Alleen de Bisschop kan het H. Priesterschap toedienen.

349. *Wat ontvangt de wijdeling door het H. Priesterschap?*

- (6) Door het H. Priesterschap ontvangt de wijdeling:
1. een eeuwigdurend merkteken, waardoor hij deelachtig wordt aan het Priesterschap van Christus;
2. vermeerdering van heiligmakende genade en genade van blijstand, om een goed dienaar van Christus en de H. Kerk te zijn.

350. *Waarom behoren wij God vurig om heilige en waardige priesters te bidden?*

- (5) Wij behoren God vurig om heilige en waardige priesters te bidden, omdat deze veel doen voor de eer van God en het heil van de zielen.

Quatertemperdagen — Priester-Donderdag of Priester-Zaterdag.

„Jesús bad: Zoals Gij Mij in de wereld hebt gezonden, zo heb Ik ook hen in de wereld gezonden. En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij in waarheid geheiligd mogen zijn”. Joh. 17 : 18—19.

351. *Wat zijn de gelovigen aan hun priesters verschuldigd?*

- (6) De gelovigen zijn aan hun priesters, als dienaren en gezanten van God, eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd, en zij moeten in hun levensonderhoud voorzien.

Het H. Priesterschap wordt toegediend door de handoplegging en het gebed van de Bisschop; daarbij reikt deze aan de wijdeling de tekenen van zijn macht en waardigheid over.

TWEE EN VEEERTIGSTE LES.

Het H. Sacrament van het Huwelijk.

352. *Wat is het H. Sacrament van het Huwelijk?*

- (6) Het H. Sacrament van het Huwelijk is het Sacrament, waardoor man en vrouw zich in liefde verenigen, om met de hulp van Gods genade een christelijk gezin te stichten.

353. *Wie heeft het Huwelijk ingesteld?*

- (5) God Zelf heeft het Huwelijk ingesteld in het aards paradijs, en Jesus heeft het tot een heilig Sacrament verheven.

354. *In welke staat moet het H. Sacrament van het Huwelijk worden ontvangen?*

- (6) Het H. Sacrament van het Huwelijk moet worden ontvangen in staat van genade.

355. *Welke genade ontvangen man en vrouw door het Sacrament van het Huwelijk?*

- Door het Sacrament van het Huwelijk ontvangen man en vrouw:
1. vermeerdering van heiligmakende genade;
2. genade van blijstand om een christelijk huwelijksleven te leiden, elkaar oprecht lief te hebben en hun kinderen goed op te voeden.

356. Wanneer dienen de katholieke man en vrouw elkaar dit Sacrament toe?

(6) De katholieke man en vrouw dienen elkaar dit Sacrament toe, wanneer zij voor de pastoor hun ja-woord uitspreken, in tegenwoordigheid van twee getuigen.

357. Kan en mag het Huwelijk met iedereen worden aangegaan?

(6) Het Huwelijk kan en mag niet met iedereen worden aangegaan; want er zijn enige beletselen die het Huwelijk ongeldig, en andere beletselen, die het Huwelijk ongeoorloofd maken.

358. Noem enige personen, met wie het Huwelijk niet geldig kan worden aangegaan.

(6) Het Huwelijk kan niet geldig worden aangegaan b.v. met niet-gedoopten, met gehuwden, met bloedverwanten en aanverwanten in de verboden graden.

359. Welk is het voornaamste beletsel, dat het Huwelijk ongeoorloofd maakt?

(5) Het voornaamste beletsel, dat het Huwelijk ongeoorloofd maakt, is het verschil van godsdienst tusschen een katholiek en een gedoopte niet-katholiek (gemengd huwelijk).

360. Waarom wordt het gemengd Huwelijk door de H. Kerk zo streng afgekeurd en verboden?

(6) Het gemengd Huwelijk wordt door de H. Kerk zo streng afgekeurd en verboden:
1. omdat de katholieke man of vrouw daardoor in gevaar komt het H. Geloof te verliezen, of er onverschillig voor te worden;
2. omdat het zeer moeilijk is in zo'n huwelijk de kinderen katholiek op te voeden;
3. omdat het meestal een beletsel is voor het huiselijk geluk.

361. Is het burgerlijk huwelijk voor een katholiek een geldig huwelijk?

(6) Voor een katholiek is het burgerlijk huwelijk geen geldig huwelijk.

362. Waardoor wordt het Huwelijk ontbonden?

(5) Het Huwelijk wordt door de dood ontbonden; de echtscheiding voor de Burgerlijke Wet ontbindt dus het Huwelijk niet.

"Aan de gehuwden bevel niet ik, maar de Heer, dat de vrouw zich niet mag scheiden van de man; en zo ze toch gescheiden is dat ze dan ongehuwd moet blijven, of zich met de man moet verzoenen; ook dat de man de vrouw niet mag verstoten". 1 Kor. 7 : 10—11.

363. Welke is de beste voorbereiding tot een gelukkig Huwelijk?

(6) De beste voorbereiding tot een gelukkig Huwelijk is:
1. een kuis en echt christelijk leven;
2. een eerbare, niet te langdurige verkering, die wordt begonnen met toestemming van de ouders;
3. bijzonder het gebed en het dikwijls ontvangen van de H. Sacramenten.

DRIE EN VEERTIGSTE LES.

De Sacramentaliën.

364. Wat zijn Sacramentaliën?

(6) Sacramentaliën zijn voorwerpen of handelingen, die de H. Kerk gebruikt, om daardoor krachten haar gebed vooral geestelijke gunsten te verkrijgen.

365. Wie heeft de Sacramentaliën ingesteld?

(6) De H. Kerk heeft de Sacramentaliën ingesteld.

366. *Waarom zijn de Sacramentaliën voor ons van grote waarde?*

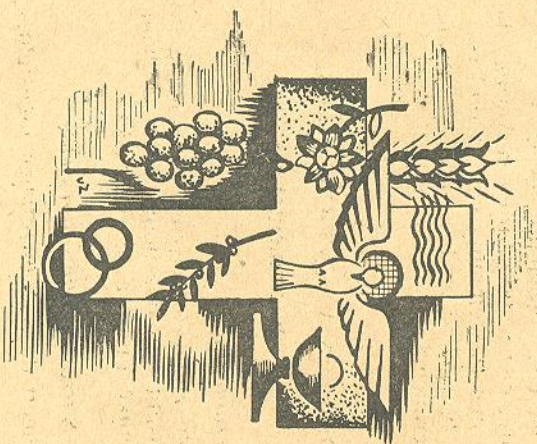
(6) De Sacramentaliën zijn voor ons van grote waarde, omdat de H. Kerk zelf Gods zegen vraagt over hen, die de Sacramentaliën ontvangen of ze gebruiken.

367. *Hoe moeten wij gewijde voorwerpen gebruiken?*

(5) Wij moeten gewijde voorwerpen eerbiedig en met vertrouwen gebruiken. Wij mogen er geen andere kracht aan toekennen, dan ze door de wijding van de H. Kerk bezitten.

Voorbeelden van Sacramentaliën zijn:
de wijding van water, van kaarsen (2 Februari), van as (Aswoensdag), van palm (Palmzondag), van H. Olieën (Witte Donderdag), en van vuur (Paaszaterdag).
De zegening van het huis en van de zieke en van verschillende gebruiksvoorwerpen.

„Al wat gij doet, door woord of door daad, doet het in de Naam van Jesus, de Heer, en betuigt dan door Hem aan God de Vader uw dank!” Kol. 3 : 17.

DERDE GEDEELTE

HOE WIJ ALS CHRISTENEN MOETEN LEVEN

Jesus heeft gezegd:

„Ik ben de Weg”.
(Joh. 14 : 6).

„Wie Mij volgt, zal niet in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens bezitten”.
(Joh. 8 : 12).

VIER EN VEERTIGSTE LES.

De christelijke deugden.

368. *Is het voldoende de leer van Christus te kennen?*
 (5) Het is niet voldoende de leer van Christus te kennen, maar wij moeten ook volgens die leer leven.
 „Niet iedereen, die tot Mij zegt: Heer, Heer, zal binnengaan in het rijk der hemelen; maar wel, die de wil van Mijn Vader volbrengt Die in de hemelen is”. Mt. 7 : 21.
369. *Wanneer leven wij volgens de leer van Christus?*
 (4) Wij leven volgens de leer van Christus, als wij de geboden onderhouden, zoals Hij ze ons geleerd heeft.
 „Wie Mijn geboden heeft en ze onderhoudt, hij is het, die Mij liefheeft”. Joh. 14 : 21.
370. *Wanneer onderhouden wij de geboden, zoals Jesus het geleerd heeft?*
 (5) Wij onderhouden de geboden, zoals Jesus het geleerd heeft, als wij de christelijke deugden beoefenen en de zonden vermijden.
371. *Hoe moeten wij de christelijke deugden beoefenen?*
 (6) Wij moeten de christelijke deugden beoefenen niet alleen uiterlijk, maar ook innerlijk; niet uit vrees, maar vooral uit liefde.
 „God schonk dus niet een geest van vreesachtigheid, maar van liefde, die voortspuit uit een rein hart, een goed geweten en een ongereinsd geloof”, 2 Tim. 1 : 7 en 1 Tim. 1 : 5.
372. *Hoe worden de christelijke deugden onderscheiden?*
 (6) De christelijke deugden worden onderscheiden in goddelijke en zedelijke deugden.
373. *Welke zijn de goddelijke deugden?*
 (6) De goddelijke deugden zijn deze drie: het geloof, de hoop en de liefde.

374. *Waarom worden geloof, hoop en liefde goddelijke deugden genoemd?*
 (6) Geloof, hoop en liefde worden goddelijke deugden genoemd, omdat zij ons onmiddellijk op God richten.

375. *Welke deugden noemen wij zedelijke deugden?*
 (6) Zedelijke deugden noemen wij de deugden die onze zeden of ons gedrag regelen naar het christelijk geloof.

376. *Welke zijn onder de zedelijke deugden de voornaamste of hoofddeugden?*
 (6) Onder de zedelijke deugden zijn de voornaamste of hoofddeugden deze vier: voorzichtigheid, rechtvaardigheid, sterkte en matigheid.

VIJF EN VEERTIGSTE LES.

De zonde.

377. *Wat is zonde?*
 (4) Zonde is iedere vrijwillige overtreding van de wet van God.
378. *Op welke wijze kunnen wij zondigen?*
 (5) Wij kunnen zondigen door gedachten en begeerten, door woorden en werken, en door verzuim.
379. *Zijn alle zonden even groot?*
 (3) Alle zonden zijn niet even groot; er zijn doodzonden en er zijn dagelijkse zonden.
380. *Waarom worden de grote zonden doodzonden genoemd?*
 (5) De grote zonden worden doodzonden genoemd, omdat zij ons beroven van de heiligmakende genade, die het bovennatuurlijk leven van de ziel is.
381. *Wanneer doen wij doodzonde?*
 (5) Wij doen doodzonde, als wij de wet van God overtreden in een grote zaak met volle kennis en met geheel vrije wil.

382. *Wat verliezen wij door de doodzonde?*
 (4) Door de doodzonde verliezen wij: de heiligmakende genade, het kindschap van God en het recht op de hemel.
 „Wat baat het de mens, als hij de gehele wereld wint, maar zijn leven verbeurt”. Matt. 16:26.
383. *Welke straf verdienen wij door de doodzonde?*
 (3) Door de doodzonde verdienen wij de eeuwige straf van de hel.
384. *Wanneer doen wij dagelijkse zonde?*
 (5) Wij doen dagelijkse zonde:
 1. als wij de wet van God overtreden in 'n kleine zaak;
 2. als wij de wet van God overtreden in een grote zaak, maar niet met volle kennis of niet met geheel vrije wil.
385. *Welk kwaad doet ons de dagelijkse zonde?*
 (5) De dagelijkse zonde doet ons in de liefde tot God verflauwen en brengt ons langzamerhand tot grotere zonden.
386. *Welke straf verdienen wij door de dagelijkse zonde?*
 (3) Door de dagelijkse zonde verdienen wij tijdelijke straf, die wij hier op aarde, of in het vagevuur moeten ondergaan.
387. *Welke moet onze houding zijn tegenover de zonde?*
 (5) Wij moeten de zonde verafschuwen als het ergste, dat ons overkomen kan.
388. *Hoe vormen zich in ons de ondeugden?*
 (5) De ondeugden vormen zich in ons door aan de geneigdheid tot het kwaad telkens toe te geven.
389. *Welke zijn de voornaamste ondeugden?*
 (6) De voornaamste ondeugden zijn deze zeven: hovaardigheid, gierigheid, onkuished, nijd, gulzigheid, gramschap en traagheid.

390. *Is een bekoring zonde?*
 (5) Een bekoring is geen zonde, zolang wij er niet vrijwillig in toestemmen.
 „Laat u niet door het kwade overwinnen, maar overwin het kwade door het goede!” Rom. 12:21.
 „Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valt! God is getrouw. Hij zal niet toelaten, dat gij boven uw krachten bekoord wordt, maar met de bekoring zal Hij ook het middel geven om ze te kunnen doorstaan”. 1 Kor. 10:12—13.
- ZES EN VEERTIGSTE LES.
 Het christelijk geloof.
391. *Waarom is het geloof de eerste van alle deugden?*
 (5) Het geloof is de eerste van alle deugden, omdat het geloof de grondslag is van een christelijk leven.
392. *Wat is de deugd van geloof?*
 (5) De deugd van geloof is een bovennatuurlijke gave van God, waardoor wij als waarheid aannemen alles, wat God geopenbaard heeft.
Oefening van geloof.
393. *Waarom moeten wij vast geloven?*
 (4) Wij moeten vast geloven, omdat God het heeft gezegd, Die alles weet en altijd waarheid spreekt.
394. *Hoe weten wij met zekerheid wat wij moeten geloven?*
 (4) Wat wij moeten geloven, weten wij met zekerheid door de H. Kerk.
395. *Waarom is het geloof noodzakelijk?*
 (5) Het geloof is noodzakelijk, omdat zonder het geloof het niet mogelijk is aan God te behagen, hier op aarde gelukkig te leven, en in de hemel te komen.
396. *Welke zijn de vier voornaamste waarheden van het geloof?*
 (3) De vier voornaamste waarheden van het geloof zijn:
 1. Er is één God.

ZEVEN EN VEERTIGSTE LES.

De christelijke hoop.

402. *Wat is de deugd van hoop?*
 (5) De deugd van hoop is een bovennatuurlijke gave van God, waardoor wij met een vast vertrouwen van God hopen te verkrijgen de eeuwige zaligheid en alle genade, die wij daarvoor nodig hebben.
 Goed is de Heer voor die op Hem hopen, voor allen, die Hem zoeken". Klaagl. 3 : 25.
 „Moge de God van hoop door het geloof u vervullen met alle vreugde en vrede, opdat gij rijke overvloed van hoop moogt verwerven door de kracht van de Heilige Geest!" Rom. 15 : 13.
Oefening van hoop.
403. *Waarom moeten wij hopen met een vast vertrouwen?*
 (4) Wij moeten hopen met een vast vertrouwen, omdat God almachtig is, oneindig goed voor ons en getrouw in Zijn beloften.
 „Onze hulp is in de Naam des Heren, Die hemel en aarde gemaakt heeft". Ps. 123 : 8.
404. *Op wie steunt onze hoop?*
 (5) Onze hoop steunt op Jesus Christus, Die voor ons de eeuwige zaligheid heeft verdiend.
405. *Hoe belijden wij ons vertrouwen in Gods almacht en goedheid?*
 (6) Wij belijden ons vertrouwen in Gods almacht en goedheid:
 1. door ons gebed in bekoringen, in tegenspoed en gevaren;
 2. door, te gepaster tijd, ons vertrouwen in God openlijk uit te spreken.
406. *Hoe zondigen wij tegen de hoop?*
 (6) Wij zondigen tegen de hoop door onverschilligheid, door wanhoop en door vermetel vertrouwen.

2. Er zijn drie goddelijke Personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
 3. God de Zoon is voor ons mens geworden en aan het kruis gestorven.
 4. God loont het goede en straft het kwade.
397. *Wanneer beoefenen wij de deugd van geloof?*
 (5) Wij beoefenen de deugd van geloof:
 1. als wij het woord van God bereidwillig aannemen;
 2. als wij leven in overeenstemming met ons geloof.
398. *Wanneer zijn wij verplicht ons geloof openlijk te belijden?*
 (5) Wij zijn verplicht ons geloof openlijk te belijden, als de eer van God of het heil van de naaste dit vraagt.
399. *Hoe zondigen wij tegen het geloof?*
 (6) Wij zondigen tegen het geloof:
 1. door ongelooft, ketterij en vrijwillige twijfel tegen het geloof;
 2. door ons geloof in gevaar te brengen.
400. *Hoe stellen wij ons bloot aan het gevaar ons geloof te verliezen?*
 (6) Wij stellen ons bloot aan het gevaar ons geloof te verliezen:
 1. door het godsdienstondericht niet bij te wonen;
 2. door te luisteren naar degenen, die het geloof aanvalen;
 3. door boeken en dagbladen te lezen, die het geloof bestrijden.
401. *Wat noemt men geest van geloof?*
 (6) Geest van geloof noemt men de gewoonte om alles te beoordeelen naar de lering van het Evangelie en van de Kerk, en daarnaar te handelen.
 „Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: Wie geloof, heeft het eeuwige leven". Joh. 6 : 47.
 „Mijn rechtvaardige zal leven door het geloof". Hebr. 10 : 38.

ACHT EN VEERTIGSTE LES.

De christelijke liefde.

407. *Waarom is de liefde de grootste van alle deugden?*
 (5) De liefde is de grootste van alle deugden, omdat de liefde ons het innigst met God verenigt.
 „Nu blijven deze drie: geloof, hoop en liefde. Maar de grootste daarvan is de liefde”. 1 Kor. 13 : 13.
408. *Wat is de deugd van liefde?*
 (5) De deugd van liefde is een bovennatuurlijke gave van God, waardoor wij God boven alles beminnen en ons zelf en alle mensen beminnen uit liefde tot God.
 „Een nieuw gebod geef Ik u: Bemint elkander; zoals Ik u heb liefgehad, moet gij ook elkander beminnen. Hieraan zullen allen erkennen, dat gij Mijn leerlingen zijt, wanneer gij elkander liefhebt”. Joh. 13 : 34—35.
Oefening van liefde.
409. *Waarom moeten wij God boven alles beminnen?*
 (5) Wij moeten God boven alles beminnen:
 1. omdat Hij oneindig goed en oneindig beminnelijk is;
 2. omdat Hij onze grootste weldoener is.
410. *Wanneer beminnen wij God boven alles?*
 (4) Wij beminnen God boven alles, wanneer wij Zijn geboden geheel onderhouden.
411. *Welke zijn de geboden, die wij moeten onderhouden?*
 (3) De geboden, die wij moeten onderhouden zijn de tien geboden van God en de vijf geboden van de H. Kerk.
412. *Hoe heeft Jesus Christus de geboden van God samen-gevat?*
 (4) Jesus Christus heeft de geboden van God samengevat in deze woorden: „Gij zult de Heer uw God beminnen uit geheel uw hart, uit geheel uw ziel en uit al uw krachten en uw naaste gelijk u zelf”.

413. *Wie zijn onze naasten?*
 (4) Onze naasten zijn alle mensen, ook onze vijanden.
414. *Waarom moeten wij onze naaste beminnen uit liefde tot God?*
 (5) Wij moeten onze naaste beminnen uit liefde tot God, omdat God hem liefheeft.
 „Wat gij voor één van Mijn geringste broeders gedaan hebt, dat hebt gij voor Mij gedaan”. Matt. 25 : 40.
415. *Wanneer beminnen wij onze naaste gelijk onszelf?*
 (5) Wij beminnen onze naaste gelijk onszelf, wanneer wij hem alle goed gunnen, en hem behandelen, zoals wij zelf behandeld willen worden.
416. *Hoe moeten wij als christenen onze liefde tot de naaste tonen?*
 (6) Wij moeten als christenen onze liefde tot de naaste tonen door vooral bezorgd te zijn voor zijn bovennatuurlijk leven en hem in zijn geestelijke en tijdelijke nood bij te staan.
Werken van barmhartigheid.
417. *Hoe moeten wij de niet-katholieken beminnen?*
 (6) Wij moeten de niet-katholieken oprecht beminnen, en wij behoren veel voor hen te bidden.
418. *Wat leert Jesus ons te doen jegens onze vijanden?*
 (6) Jesus leert ons aan onze vijanden alle beledigingen te vergeven, voor hen te bidden, en hun zelfs kwaad met goed te vergelden.
 „Maar Ik zeg u: Bemint uw vijanden, en bidt voor wie u lasteren en vervolgen, opdat gij kinderen moogt zijn van uw Vader in de hemel”. Matt. 5 : 44—45.
419. *Hoe zondigen wij tegen de christelijke liefde?*
 (6) Wij zondigen tegen de christelijke liefde door elke doodzonde, maar voornamelijk door haat tegen God en tegen onze naaste.

420. *Hoe zondigen wij vooral tegen het zieleheil van onze medemens?*

(6) Wij zondigen vooral tegen het zieleheil van onze medemens door het geven van ergernis.

421. *Wanneer geven wij ergernis?*

(6) Wij geven ergernis, wanneer wij iemand met opzet tot zonde verleiden of hem door ons slecht gedrag aanleiding geven tot zonde.

OVER DE GEBODEN VAN GOD.

NEGEN EN VEEERTIGSTE LES.

Over het eerste gebod.

God eren.

422. *Zeg het eerste gebod.*

(3) „Gij zult geen afgoden vereren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles beminnen”.

423. *Wat is God aanbidden?*

(5) God aanbidden is: Hem erkennen en vereren als onze Schepper en opperste Heer, van wie wij geheel en al afhankelijk zijn.

424. *Welke eredienst zijn wij aan God verschuldigd?*

(6) Aan God zijn wij verschuldigd een innerlijke, een uiterlijke en een openbare eredienst.

425. *Wat is de innerlijke eredienst?*

(6) De innerlijke eredienst is de eredienst, die wij in ons binnenste God bewijzen.

„God te beminnen met heel het hart en heel het verstand en met heel de kracht, en de naaste beminnen als zichzelf, is veel beter dan alle brand- en slachtoffers”. Mk. 12 : 33.
„God is een Geest, en wie Hem aanbidden, moeten in geest en waarheid aanbidden”. Joh. 4 : 24.

426. *Wat is de uiterlijke eredienst?*

(6) De uiterlijke eredienst is de eredienst, die wij aan God bewijzen door handelingen, waaraan ons lichaam deelneemt, zoals het kruisteken, het knielen, het mondeling gebed.

427. *Wat is de openbare eredienst?*

(6) De openbare eredienst is de eredienst, die geschiedt in naam van de H. Kerk.

„Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in hun midden”. Matt. 18 : 20.

428. *Welk is het middelpunt van de openbare eredienst?*

(6) Het middelpunt van de openbare eredienst is het H. Misoffer.

429. *Waarom vereren wij bijzonder het H. Hart van Jesus?*

(6) Wij vereren bijzonder het H. Hart van Jesus, omdat Zijn H. Hart het zinnebeeld is van Zijn liefde.

430. *Hoe vereren wij Jesus' H. Hart vooral?*

(6) Wij vereren Jesus' H. Hart vooral door wederliefde en eerherstel.

*Feest van het Goddelijk Hart van Jesus.
Eerste Vrijdag.*

431. *Hoe zondigen wij tegen het eerste gebod?*

(5) Wij zondigen tegen het eerste gebod:

1. door afgoderij, bijgeloof en heiligschennis;
2. door iedere zonde tegen de eredienst, of tegen de onderwerping aan Gods H. Wil.

432. *Wat is afgoderij?*

(5) Afgoderij is: goddelijke eer bewijzen aan een schepsel.

433. *Wat is bijgeloof?*

(5) Bijgeloof is: aan een persoon of zaken een bovennatuurlijke kracht toekennen, die zij niet bezitten.

434. *Wat is heiligschennis?*

- (5) Heiligschennis is: personen of zaken ontteren, die aan God bijzonder zijn toegewijd.

435. *Wanneer zondigen wij tegen de eredienst?*

- (6) Wij zondigen tegen de eredienst, als wij nooit bidden of oneerbiedig bidden, het H. Misoffer verzuimen en de Sacramenten te weinig ontvangen.

436. *Wanneer zondigen wij tegen de onderwerping aan Gods H. Wil?*

- (6) Wij zondigen tegen de onderwerping aan Gods H. Wil, als wij ontevreden zijn vooral in lijden en tegenspoed.
„Jesus sprak tot hen: Mijn spijs is het de Wil te volbrengen van Hem, Die Mij heeft gezonden, en Zijn werk te voltooien”.
„Hij ging nog een weinig verder, viel biddend op Zijn aangezicht neer, en sprak: Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat deze kelk Mij voorbijgaan; maar niet zoals Ik wil, maar zoals Gij het wilt”. Matt. 26 : 39.

VIJFTIGSTE LES.

Het gebed.

437. *Wat is bidden?*

- (6) Bidden is een daad van eredienst; daarbij verheffen wij onze geest en ons hart tot God.

„Stort vreugde in de ziel van uw dienaar, want tot u verhef ik mijn geest, o mijn Heer; want Gij, o Heer, zijt goed en barmhartig, rijk aan genade voor al wie U aanroept”. Ps. 86 : 4—5.

438. *Waarom is bidden noodzakelijk?*

- (5) Bidden is noodzakelijk:
1. omdat wij God moeten eren;
2. omdat Christus het ons uitdrukkelijk heeft bevolen;
3. omdat het gebed het gewone middel is om de genaden te verkrijgen, die nodig zijn ter zaligheid.

439. *Hoe moeten wij bidden?*

- (4) Wij moeten bidden met eerbied en aandacht, met vertrouwen en volharding, door Christus, onze Heer.

„Ik zeg u: Alwat gij vraagt in het gebed, gelooft, dat gij het (reeds) hebt verkregen; en gij zult het verkrijgen”. Mk. 5 : 24.

440. *Wat moeten wij doen in ons gebed?*

- (5) In ons gebed moeten wij:
1. God aanbidden, loven en danken;
2. Hem vergiffenis vragen voor onze zonden;
3. Zijn genade en gunsten vragen voor onszelf en de naasten.

441. *Wat vooral moeten wij aan God vragen?*

- (5) Vooral moeten wij aan God vragen alles, wat nodig of nuttig is voor onze eigen zaligheid en voor die van onze naaste.

442. *Mogen wij ook om tijdelijke gunsten bidden?*

- (5) Wij mogen ook om tijdelijke gunsten bidden, maar met onderwerping aan de H. Wil van God, Die weet wat nuttig of schadelijk voor ons is.

443. *Welke gebeden hebben een bijzondere kracht bij God?*

- (6) Een bijzondere kracht bij God hebben de liturgische gebeden van de openbare eredienst der H. Kerk.

444. *Welk gebed heeft Jesus Zelf ons geleerd?*

- (3) Jesus Zelf heeft ons het „Onze Vader” geleerd. Het bevat alles, wat wij aan God moeten vragen.

445. *Waarom noemen wij God „onze Vader”?*

- (5) Wij noemen God „onze Vader”:
1. omdat Hij ons heeft geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis;
2. omdat Hij ons door de genade tot Zijn kinderen heeft aangenomen.

446. *Waarom bidden wij na het „Onze Vader” gewoonlijk het „Wees gegroet”?*

(5) Na het „Onze Vader” bidden wij gewoonlijk het „Wees gegroet”, om Maria te vereren, en door haar onze gebeden aan God op te dragen.

447. *Wanneer behoren wij te bidden?*

(4) Wij behoren te bidden:

1. bij het opstaan en slapen gaan;
  2. voor en na het eten;
  3. als wij in de kerk zijn;
  4. in bekoringen en gevaren.
- „Heer, leer ons bidden” Lk. 11 : 1.

EEN EN VIJFTIENDE LES.

De vereening van de Heiligen.

448. *Waarom vereren wij de Heiligen?*

(6) Wij vereren de Heiligen, omdat Gods genade bijzonder in hen werkt en zij de trouwste dienaren zijn van Christus en onze voorsprekers in de hemel.

449. *Waarom vereren wij de Heiligen?*

(4) Wij vereren de Heiligen:

1. door hen aan te roepen en hun feesten te vieren;
2. door hun beelden en relikwieën te vereren;
3. vooral door hun voorbeeld na te volgen.

450. *Wat zijn relikwieën?*

(4) Relikwieën zijn overblijfselen van Heiligen, of voorwerpen, die door hun aanraking geheiligd zijn.

451. *Wie moeten wij meer dan alle andere Heiligen vereren?*

(3) Meer dan alle andere Heiligen moeten wij vereren de Allerheiligste Maagd en Moeder Gods Maria.

„Van nu af prijzen mij zalig alle geslachten; want de Machtige heeft aan mij grote dingen gedaan”. Lk. 1 : 48—49.
Zaterdag — Meinaand — Octobermaand.

452. *Waarom moeten wij de H. Maagd meer dan alle andere Heiligen vereren?*

(5) Wij moeten de H. Maagd meer dan alle andere Heiligen vereren:

1. omdat Zij de Moeder van God is en ook onze Moeder;
2. omdat Zij alle engelen en Heiligen in genade en heiligheid ver overtreft;
3. omdat Zij de Middelaress is van alle genade en door haar moederlijke voorspraak alles van God kan verkrijgen.

Feestdag 31 Mei.

453. *Waarom kunnen wij aan Maria het best onze kinderlijke liefde betonen?*

(5) Wij kunnen aan Maria het best onze kinderlijke liefde betonen:

1. door met de H. Kerk haar feestdagen bijzonder te vieren;
2. door haar dagelijks als onze Moeder aan te roepen, vooral in bekoringen en gevaren;
3. bijzonder door haar deugden na te volgen.

Engel des Heren — Rozenkrans — Scapulier.

454. *Waarom behoren wij de H. Josef bijzonder te vereren?*

(4) Wij behoren de H. Josef bijzonder te vereren, omdat Hij de Voedstervader van Jesus is en de Bruidgom van Maria. Hij is de Patroon van de H. Kerk.

19 Maart, Beschermfeest van de H. Josef — Maand Maart.

TWEE EN VIJFTIENDE LES.

Over het tweede gebod.

De heiliging van Gods H. Naam.

455. *Zeg het tweede gebod.*

(3) „Gij zult de Naam van de Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken”.

456. *Wartoe verplicht ons het tweede gebod?*
 (4) Het tweede gebod verplicht ons de Naam van God en van Jesus Christus altijd met eerbied te gebruiken.
 „Want onder de hemel is geen andere Naam aan de mensen gegeven, waardoor we zalig moeten worden”.
 Hand. 4 : 12.
457. *Waarvoor wordt Gods H. Naam bijzonder geëerbiedigd?*
 (5) Gods H. Naam wordt bijzonder geëerbiedigd door het doen van een eed en het afleggen van een gelofte.
458. *Wat is een eed doen?*
 (5) Een eed doen is: God plechtig aanroepen tot getuige, dat wij de waarheid spreken, of een belofte zullen volbrengen.
459. *Wanneer is een eed zonde?*
 (6) Een eed is zonde:
 1. als men een eed doet zonder gegronde reden;
 2. als men een valse eed doet;
 3. als men onder eed belooft, wat zonde is.
460. *Wat is een gelofte?*
 (6) Een gelofte is: aan God een goed werk beloven, waartoe men zich op zonde verplicht.
461. *Wat behoren wij te doen, voordat wij een gelofte afleggen?*
 (6) Voordat wij een gelofte afleggen, behoren wij aan onze biechtvader raad te vragen.
462. *Hoe zondigen wij tegen het tweede gebod?*
 (6) Wij zondigen tegen het tweede gebod door het oneerbiedig gebruiken van Gods H. Naam, en vooral door vloeken en godslasteringen, door een zondige eed en door het breken van gelofte.
463. *Wat is vloeken?*
 (5) Vloeken is: van God kwaad afroepen over zichzelf of over anderen.

464. *Wanneer is een vloek dagelijkse zonde?*
 (5) Een vloek is dagelijkse zonde, als hij alleen maar gebruikt wordt als een ruwe uitdrukking.
465. *Wat is godslastering?*
 (6) Godslastering is: God, Zijn Heiligen of heilige zaken verachten, bespotten of verwensen; dit is zware zonde.
- DRIE EN VIJFTIGSTE LES.
Over het derde gebod.
De dag des Heren.
466. *Zeg het derde gebod.*
 (3) „Wees gedachtig, dat gij de dag des Heren heiligt”.
467. *Wat gebiedt het derde gebod?*
 (4) Het derde gebod gebiedt de dagen te heiligen, die aan God bijzonder zijn toegewijd.
468. *Wie heeft de dagen, die aan God bijzonder zijn toegewijd, vastgesteld?*
 (5) De H. Kerk heeft van Christus de macht ontvangen vast te stellen, welke deze dagen zijn en hoe ze moeten worden gevierd.
469. *Welke dag heeft de H. Kerk als de dag des Heren vastgesteld?*
 (3) De H. Kerk heeft als de dag des Heren vastgesteld: de Zondag.
- VIER EN VIJFTIGSTE LES.
Over het vierde gebod.
Eerbied voor het gezag.
470. *Zeg het vierde gebod.*
 (3) „Eer uw vader en uw moeder”.

471. *Wat gebiedt het vierde gebod?*

- (4) Het vierde gebod gebiedt onze ouders en onze geestelijke en wereldlijke overheid te eren.

472. *Welke zijn de plichten van de kinderen jegens hun ouders?*

De kinderen moeten hun ouders beminnen, eerbiedigen, hun gehoorzamen en ze in hun nood bijstaan.

„Gij kinderen, weest gehoorzaam aan uw ouders in de Heer, want dit is uw plicht”. Efez. 6 : 1.

473. *Wat hebben de kinderen te verwachten, die hun ouders eren?*

De kinderen, die hun ouders eren, hebben te verwachten: Gods zegen in dit leven, en het eeuwig loon in de hemel.

474. *Welke zijn de plichten van de ouders jegens hun kinderen?*

De ouders moeten zorgen voor het lichamenlijk onderhoud van hun kinderen; zij moeten hun in het gezin en door de school een christelijke opvoeding geven.

„Gij vaders verbittert uw kinderen niet, maar voedt ze op in de tucht en in de vermaning des Heren”. Efez. 6 : 4.

475. *Waarom moeten wij ook onze geestelijke en wereldlijke overheid eren?*

Wij moeten ook onze geestelijke en wereldlijke overheid eren, omdat hun macht en gezag van God komt.

476. *Welke zijn onze plichten jegens de H. Kerk?*

- (6) Onze plichten jegens de H. Kerk zijn:
1. onze Moeder de H. Kerk met ware kinderliefde te beminnen;
2. aan haar gezag volledig te gehoorzamen.

477. *Wat is onze plicht jegens het Vaderland?*

- (6) Onze plicht jegens het Vaderland is:
1. dat wij echte liefde tonen voor land en volk;

2. dat wij aan zijn wettig gezag volledig gehoorzamen.

„Iedereen moet onderworpen zijn aan het hogere gezag, want alle gezag komt van God; ook moet gij de belasting betalen, want de overheid is beambte van God”. Rom. 13 : 1 en 6.

478. *Wanneer mogen wij aan het gezag niet gehoorzamen?*

- (5) Wij mogen aan het gezag niet gehoorzamen, wanneer het iets gebiedt dat zonde is.

„Petrus en de Apostelen gaven ten antwoord: Men moet meer gehoorzaam zijn aan God dan aan de mensen”. Hand. 5 : 29.

VIJF EN VIJFTIGSTE LES.

Over het vijfde gebod.

Eerbied voor het leven.

479. *Zeg het vijfde gebod.*

- (3) „Gij zult niet doden”.

480. *Wartoe verplicht ons het vijfde gebod?*

- (5) Het vijfde gebod verplicht ons tot eerbied voor leven en gezondheid van ons zelf en van onze naaste.

481. *Wanneer doen wij onszelf kwaad naar het lichaam?*

- (5) Wij doen onszelf kwaad naar het lichaam, als wij:
1. met opzet ons lichaam verminken of onszelf het leven benemen;
2. ons leven of onze gezondheid roekeloos in gevaar brengen.

482. *Wanneer doen wij onze naaste kwaad naar het lichaam?*

- (5) Wij doen onze naaste kwaad naar het lichaam, als wij zonder wettige macht of reden:
1. hem slaan, verwonden of doden;
2. zijn leven verkorten of verbitteren.

483. *Hoe zondigen wij tegen het vijfde gebod met woorden?*
 (5) Wij zondigen tegen het vijfde gebod met woorden, door iemand te beledigen, te verwensen, te bespotten of hinderlijk te plagen.

484. *Hoe zondigen wij inwendig tegen het vijfde gebod?*

- (5) Wij zondigen inwendig tegen het vijfde gebod door gramschap, haat en afgunst.

485. *Wat moeten wij doen, wanneer iemand ons kwaad heeft gedaan?*

Wanneer iemand ons kwaad heeft gedaan, moeten wij het hem, naar het voorbeeld van Christus van harte ver-
 geven en wij mogen geen kwaad met kwaad vergelden.

„Nu kwam Petrus naar Hem toe en sprak: Heer, hoe dikwijls moet ik mijn broeder vergeven, die tegen mij misdoet? Tot zeven keer toe? Jesus zei hem: Niet tot zeven keer toe, zeg ik u, maar tot zeventig maal zeven keer”.
 Matt. 18: 21—22.

ZES EN VIJFTIGSTE LES.

Over het zesde en het negende gebod.

De christelijke kuisheid.

486. *Zeg het zesde gebod.*

- (3) „Gij zult geen onkuisheid doen”.

487. *Zeg het negende gebod.*

- (3) „Gij zult geen onkuisheid begeren”.

488. *Waarom moeten wij kuis leven?*

- (6) Wij moeten kuis leven:
 1. omdat wij ons lichaam niet mogen gebruiken tegen de bedoeling van God;
 2. omdat ons lichaam een lidmaat is van Christus en een tempel van de Heilige Geest.
 „God heeft ons niet tot onreinheid geroepen, maar tot heilichheid. Wie dit verwacht, veracht God zelf, die ook aan u Zijn Heilige Geest heeft geschonken”. 1 Tess. 4: 7—8.

489. *Wat verbiedt het zesde gebod?*

- (6) Het zesde gebod verbiedt alle uitwendige zonden van onkuisheid; het verbiedt ook onzedige handelingen, blikken, gesprekken, gezangen en lectuur, toneel- en filmvoorstellingen, die tot onkuisheid kunnen leiden.

490. *Wat verbiedt het negende gebod?*

- (5) Het negende gebod verbiedt alle inwendige zonden van onkuisheid, namelijk onkuisse begeerten en vrijwillig behagen in onkuisse gedachten.

491. *Hoe beschermen wij het best de kuisheid?*

- (5) Wij beschermen het best de kuisheid, als wij alle vrijwillige onzedige gedachten en gedragingen vermijden en zorgen voor zedige kleding.

492. *Welke weldaden zijn aan een kuis leven verbonden?*

- (5) De kuisheid sterkt onze wil, doet ons hart openstaan voor al het goede en schone en geeft ons een grote zielevrede.

493. *Welke zijn de gevolgen van de onkuisheid?*

- (5) De onkuisheid vernietigt de onschuld en brengt de mens tot vele andere zonden.

494. *Wat moet men doen om kuis te leven?*

- (5) Om kuis te leven moet men vooral de gevaarlijke gelegenheden vermijden, de versterking beoefenen, dikwijls biechten en communiceren en een grote godsvrucht onderhouden tot de Heilige Maagd Maria.

495. *Wat is een machtige steun om kuis te leven?*

- (5) Een machtige steun om kuis te leven, is: ons door onze ouders en een vaste biechtvader laten leiden, en zonder vrees aan hen om raad vragen.

ZEVEN EN VIJFTIGSTE LES.

*Over het zevende en het tiende gebod.
De christelijke rechtvaardigheid.*

496. Zeg het zevende gebod.
(5) „Gij zult niet stelen”.
497. Zeg het tiende gebod.
(3) „Gij zult niet onrechtvaardig begeren, wat uw naaste toebehoort”.
498. *Waar toe verplichten ons het zevende en het tiende gebod?*
(4) Het zevende en het tiende gebod verplichten ons, om als christenen de deugd van rechtvaardigheid te beoefenen.
499. *Wanneer beoefenen wij de deugd van rechtvaardigheid?*
(4) Wij beoefenen de deugd van rechtvaardigheid, als wij aan ieder het zijne geven en aan ieder het zijne gunnen.
500. *Wat leert ons de H. Kerk over de eigendom?*
(6) De H. Kerk leert, dat de mens recht heeft op persoonlijk eigendom, en dat wij mee moeten werken aan een rechtvaardige verdeling van de goederen.
501. *Wat leert ons de H. Kerk over de arbeid?*
(6) De H. Kerk leert ons, dat arbeiden een heilige plicht is voor iedere christen; zij heeft ook grote waardering voor alle handenarbeid, waarvan Christus het voorbeeld gaf.
Toen wij bij u waren, hebben wij u het bevel gegeven: „Wil iemand niet werken, dan zal hij ook niet eten”,
2 Tess. 3 : 10.
502. *Wat leert ons de H. Kerk over de arbeider?*
(6) De H. Kerk leert ons, dat de arbeider recht heeft op een rechtvaardig loon, en op een menswaardige behandeling; zij leert ook, dat de arbeider zijn taak naar behoren moet vervullen.

503. *Wanneer behandelen wij onze naaste onrechtvaardig?*

- (6) Wij behandelen onze naaste onrechtvaardig, als wij:
1. stelen of helpen stelen;
  2. gestolen goed kopen of bewaren;
  3. dagdieverij, woeker of bedrog plegen;
  4. het eigendom van anderen vernielen of beschadigen;
  5. het gevondene of geleende niet teruggeven;
  6. onze schulden niet betalen;
  7. het rechtvaardig loon onthouden.
504. *Moeten wij gestolen goed teruggeven?*
(4) Gestolen goed moeten wij teruggeven, als wij dat kunnen; anders wordt de zonde niet vergeven.
„Wie onrecht doet, zal zijn onrecht moeten boeten; er bestaat geen aanzien van personen”. Kol. 3 : 25.
505. *Moeten wij ook de schade herstellen?*
(4) Wij moeten ook als wij kunnen de schade herstellen, die wij vrijwillig aan een ander hebben toegebracht, anders wordt de zonde niet vergeven.

ACHT EN VIJFTIGSTE LES.

Over het achtste gebod.

Eerbied voor de waarheid.

506. *Zeg het achtste gebod.*
(3) „Gij zult tegen uw naaste niet vals getuigen”.
507. *Waar toe verplicht ons het achtste gebod?*
(5) Het achtste gebod verplicht ons oprecht te zijn in woorden en in daden en de goede naam en de geheimen van de naaste te eerbiedigen.
508. *Wat verbiedt het achtste gebod?*
(5) Het achtste gebod verbiedt: valse getuigenis geven, vooral voor het gerecht; liegen, lasteren, kwaadspreken en lichtvaardig oordelen, en het bekend maken van geheimen.

509. *Wat is liegen?*

- (4) Liegen is tegen beter weten in, iets beweren, dat onwaar is.

„Leegt de leugen af en spreekt de waarheid tot de naaste, ieder voor zich; want ledematen zijn we van elkander”.
Efiez. 4 : 25.

510. *Is men altijd verplicht de waarheid mee te delen?*

- (5) Neen, men kan zelfs verplicht zijn de waarheid geheim te houden.

511. *Wat is lasteren?*

- (5) Lasteren is: van iemand kwaad vertellen, dat hij niet gedaan heeft, of het kwaad, dat hij wel gedaan heeft, erger maken.

512. *Wat is kwaadspreken?*

- (5) Kwaadspreken is: zonder voldoende reden kwaad van een ander dat nog geheim is bekend maken.

513. *Wat is lichtvaardig oordelen?*

- (5) Lichtvaardig oordelen is: zonder voldoende reden denken, dat iemand iets kwaads heeft gedaan.

514. *Wat moeten wij doen, als wij iemand in zijn goede naam onrechtvaardig benadeeld hebben?*

Als wij iemand in zijn goede naam onrechtvaardig benadeeld hebben, moeten wij het nadeel zo gauw en zo goed mogelijk trachten te herstellen, anders wordt de zonde niet vergeven.

OVER DE GEBODEN VAN DE H. KERK.

NEGEN EN VIJFTIGSTE LES.

Het eerste en het tweede gebod van de H. Kerk.

515. *Zeg het eerste gebod van de H. Kerk.*

- (3) „Gij zult de verplichte feestdagen vieren als Zondag”.

516. *Welke zijn in Nederland de verplichte feestdagen?*

- (3) In Nederland zijn de verplichte feestdagen: Kerstmis, Hemelvaartsdag, Maria's ten Hemelopneming en Allerheiligen.

517. *Zeg het tweede gebod van de H. Kerk.*

- (3) „Gij zult op Zondagen en verplichte feestdagen de H. Mis bijwonen en geen verboden werk doen”.

518. *Wie zijn verplicht op Zon- en feestdagen aan het H. Mis-offer deel te nemen?*

(4) Allen, die de leeftijd van zeven jaar bereikt hebben, zijn verplicht op Zon- en feestdagen aan het H. Mis-offer deel te nemen, als zij niet om geldige reden verhinderd zijn.

519. *Hoe moeten wij op Zon- en feestdagen aan het H. Mis-offer deelnemen?*

- (4) Wij moeten op Zon- en feestdagen aan het gehele H. Misoffer deelnemen en wij moeten het doen met eerbied en aandacht.

520. *Wanneer doen wij grote zonde tegen het tweede gebod?*

- (4) Wij doen grote zonde tegen het tweede gebod, als wij zonder geldige reden:

1. het H. Misoffer of een gewichtig deel van het H. Misoffer verzuimen;
2. gedurende lange tijd verboden werk doen.

521. *Hoe kunnen wij de Zon- en feestdagen bijzonder heiligen?*

(5) Wij kunnen de Zon- en feestdagen bijzonder heiligen door het ontvangen van de H. Communie, door het deelnemen aan de Hoogmis, hetst in de Parochiekerk, en door het bijwonen van het Lof of de Vespers.

522. *Wort de Zondag alleen door verboden werk ontheiligd?*

(5) De Zondag wordt niet alleen door verboden werk ontheiligd, maar ook door lichtzinnige omgang en ongepaste vernaken.

ZESTIGSTE LES.

Het derde gebod van de H. Kerk.

523. *Waarom dient de christelijke versterving?*
(6) De christelijke versterving dient om boete te doen voor onze zonden en ons zelf te leren beheersen, zodat wij Christus beter kunnen navolgen.
„Doodt wat aards is in uw leden: ontrouwheid, drift, boze begeerte en hebzucht”. Kol. 3 : 5.
„Zij, die Christus toebehoren hebben het vlees gekruisigd met zijn driften en begeerten”. Gal. 5 : 24.
524. *Tot welke lichamelijke versterving verplicht ons de H. Kerk in het bijzonder?*
(6) De H. Kerk verplicht ons in het bijzonder tot vasten en onthouding.
525. *Zeg het derde gebod van de H. Kerk.*
(3) „Gij zult op onthoudingsdagen geen vlees gebruiken en op de vastendagen vasten”.
526. *Wat verbiedt de H. Kerk op onthoudingsdagen?*
(4) Op onthoudingsdagen verbiedt de H. Kerk vlees en jus uit vlees te gebruiken, maar spijzen met dierenvet bereid zijn geoorloofd.
527. *Wie moeten zich onthouden?*
(4) Zich onthouden moeten zij, die zeven jaar zijn of ouder, als zij niet om wettige reden ontslagen zijn.
528. *Wat verbiedt de H. Kerk op de Vastendagen?*
(5) Op de Vastendagen verbiedt de H. Kerk meer dan ééns een volle maaltijd te gebruiken. Het is echter geoorloofd 's morgens en 's avonds enige spijzen te gebruiken volgens de goedgekeurde gewoonte in het land.
529. *Wie moet vasten?*
(5) Vasten moeten de menschen tussen 21 en 59 jaar, als zij niet door ziekte, zware arbeid of een andere wettige reden ontslagen zijn.

EEN EN ZESTIGSTE LES.

Het vierde gebod en vijfde gebod van de H. Kerk.

530. *Zeg het vierde gebod van de H. Kerk.*
(3) „Gij zult ten minste eenmaal per jaar biechten”.
531. *Wat gebiedt de H. Kerk in het vierde gebod?*
(4) In het vierde gebod gebiedt de H. Kerk, dat alle gelovigen, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, al hun doodzonden minstens ééns in het jaar oprecht biechten.
532. *Zeg het vijfde gebod van de H. Kerk.*
(3) „Gij zult in de Paastijd de H. Communie ontvangen”.
533. *Wat gebiedt de H. Kerk in het vijfde gebod?*
(4) De H. Kerk gebiedt in het vijfde gebod, dat alle gelovigen, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, gedurende de Paastijd waardig de H. Communie ontvangen, liefst in de Parochiekerk.

TWEE EN ZESTIGSTE LES.

Het apostolaat.

534. *Zijn wij echt katholiek, als wij alleen maar zorgen voor ons eigen zieleheil?*
(6) Wij zijn niet echt katholiek, als wij alleen maar zorgen voor ons eigen zieleheil, maar wij zijn ook verplicht, te zorgen voor het zieleheil van onze medemenschen, door apostolaat te beoefenen.
535. *Hoe moeten wij apostolaat beoefenen?*
(6) Wij moeten apostolaat beoefenen:
1. door ons gebed en door ons goede voorbeeld;
2. door onze offers en door onze daden.
„Mijn broeders, wanheer iemand van u is afgedwaald van de waarheid, en een ander brengt hem tot inkeer: weet dan, dat hij, die een zondaar van zijn dwaalweg bekeert, diens ziel van de dood zal redden, en een menigte zonden bedekken”. Jak. 5 : 19—20.

„Zo moet ook uw licht voor de mensen schijnen, opdat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader verheerlijken, die in de hemel is”. Matt. 5 : 16.

536. *Jegens welke landen moeten wij vooral apostolaat beoefenen?*

(6) Wij moeten vooral apostolaat beoefenen jegens de Missielanden en ons eigen vaderland.

537. *Hoe moeten wij de Missielanden steunen?*

- (6) Wij moeten de Missielanden steunen door ons gebed en offer, en ook door lid te zijn van de Pauselijke Missiegenootschappen.

Missiezondag.

538. *Hoe beoefenen wij apostolaat jegens ons vaderland?*

- (6) Wij beoefenen apostolaat jegens ons vaderland door een voorbeeldig katholiek leven, door anderen in kennis te brengen met het Katholiek geloof en door ons gebed voor onze niet-katholieke medeburgers.

„Weest altijd tot verantwoording bereid aan iedereen, die u rekenschap vraagt van de hoop, die in u leeft”. 1 Petr. 3 : 15.

DRIE EN ZESTIGSTE LES.

De goede werken en de christelijke volmaaktheid.

539. *Zijn wij verplicht goede werken te doen?*

- (5) Wij zijn verplicht goede werken te doen om daardoor de hemel te verdienen.

„We moeten allen voor Christus' rechterstoel verschijnen, om vergelding te ontvangen voor het goed of het kwaad, dat ieder van ons tijdens zijn lichamelijk bestaan heeft verricht”. 2 Kor. 5 : 10.

540. *Welke zijn de goede werken, die in de H. Schrift vooral worden aanbevolen?*

(5) De goede werken, die in de H. Schrift vooral worden aanbevolen, zijn: het gebed, de versterving en de werken van barmhartigheid en van naastenliefde.

541. *Wanneer zijn onze goede werken verdienstelijk?*

- (5) Onze goede werken zijn verdienstelijk, als wij ze doen in staat van genade en ter ere Gods.

„Zorgt er voor, dat gij uw gerechtigheid niet beoefent voor het oog van de mensen, om door hen gezien te worden; anders zult gij geen loon ontvangen bij uw Vader Die in de hemel is”. Matt. 6 : 1.

542. *Zijn de goede werken, in staat van doodzonde verricht, vruchteloos?*

(6) De goede werken, in staat van doodzonde verricht, zijn niet geheel vruchteloos, want zij zijn voor de zondaar het gewone middel tot bekering.

Ik draag U op al de werken, die ik deze dag, zal verrichten. Ik wil ze doen tot Uw eer en tot zaligheid van mijn ziel.

543. *Waarin bestaat de christelijke volmaaktheid?*

- (6) De christelijke volmaaktheid bestaat in het standvastig streven naar de verrijding van elke vrijwillige zonde en naar de volmaakte beoefening van de deugd.

„Zalig zij, die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen worden verzadigd”. Matt. 5 : 6.

544. *Wil Christus dat alle mensen naar de volmaaktheid streven?*

(6) Christus wil dat alle mensen naar de volmaaktheid streven.

„Weest volmaakt, zoals uw hemelse Vader volmaakt is”. Matt. 5 : 48.

545. *Wat is de weg om tot de volmaaktheid te komen?*

- (6) De weg om tot de volmaaktheid te komen is de navolging van Christus of het leven volgens de geest van Christus.

546. Waaruit leren wij de ware geest van Christus kennen?

(6) Wij leren de ware geest van Christus kennen uit de acht zaligsprekingen.

- Zalig de armen van geest,
want hun behoort het rijk der hemelen.
- Zalig de zachtmoedigen,
want zij zullen het Land bezitten.
- Zalig die wenen,
want zij zullen worden getroost.
- Zalig die honger en dorsten naar de gerechtigheid,
want ze zullen worden verzadigd.
- Zalig de barmhertigen,
want zij zullen barmhertigheid ondervinden.
- Zalig de zuiveren van hart,
want ze zullen God zien.
- Zalig de vreedzamen,
want zij zullen kinderen Gods worden genoemd.
- Zalig die vervolging lijden om de gerechtigheid,
want hun behoort het rijk der hemelen.
Mt. 5 : 3—10.

547. Heeft Christus bijzondere middelen aangeraden, om volmaakt te worden?

(6) Om volmaakt te worden, heeft Christus als bijzondere middelen aangeraden de Evangelische Raden.

548. Welke zijn de Evangelische Raden?

(6) De Evangelische Raden zijn deze drie: vrijwillige armoede, volmaakte zuiverheid, volkomen gehoorzaamheid.

„Zo ge volmaakt wilt zijn, ga dan verkopen wat ge bezit, geef het aan de armen en ge zult een schat in de hemel bezitten. Kom dan en volg Mij”. Matt. 19 : 21.

*Bouwt voort op uw allerheiligst geloof,
Bidt in de Heilige Geest,*

*Bewaat uzelf in Gods liefde,
En rekent op de barmhertigheid
van onze Heer Jesus Christus
ten eeuwigen leven!*
Judas 20 : 21.

DAGELIJKE GEBEDEN EN OEFENINGEN.

Het Kruisteken.

† In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Amen.

Het Onze Vader.

1. Onze Vader, die in de hemel zijt;
2. Uw Naam worde geheiligd;
3. Uw Rijk kome;
4. Uw Wil geschiede op aarde
zoals in de hemel.
5. Geef ons heden ons dagelijks brood;
6. En vergeef ons onze schuld,
zoals ook wij aan anderen
hun schuld vergeven;
7. En leid ons niet in bekoring;
Maar verlos ons van het kwade. Amen.

Het Weesgegroet.

Wees gegroet, Maria,
vol van genade,
de Heer is met u:
gij zijt de gezegende onder de vrouwen,
en gezegend is Jesus, de Vrucht van uw schoot.
Heilige Maria, Moeder van God,
bid voor ons, zondaars,
nu en in het uur van onze dood. Amen.

De twaalf Artikelen van het Geloof.

1. Ik geloof in God de almachtige Vader,
2. Schepper van hemel en aarde.
3. En in Jesus Christus,
zijn enige Zoon, onze Heer,
Die ontvangen is van de Heilige Geest,
geboren uit de Maagd Maria,
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus,
is gekruisigd, gestorven en begraven,
de derde dag verrezen uit de doden,
5. Die opgestegen is ten hemel,
zit aan de rechterhand van God
de almachtige Vader.
6. Van daar zal Hij komen oordelen
de levenden en de doden.
7. Van daar zal Hij komen oordelen
de levenden en de doden.

8. Ik geloof in de Heilige Geest;
9. De heilige Katholieke Kerk;
10. De gemeenschap van de heiligen;
11. De vergeving van de zonden;
12. Het eeuwig leven. Amen.

De tien Geboden van God.

Ik ben de Heer, uw God,

1. Gij zult geen afgoden vereren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles beminnen.
2. Gij zult de Naam van de Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken.
3. Wees gedachtig, dat gij de dag des Heren heiligt.
4. Eer uw vader en uw moeder.
5. Gij zult niet doden.
6. Gij zult geen onkuisheid doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uw naaste niet vals getuigen.
9. Gij zult geen onkuisheid begeren.
10. Gij zult niet onrechtvaardig begeren, wat uw naaste toebehoort.

De vijf Geboden van de Heilige Kerk.

Gij zult:

1. De verplichte feestdagen vieren als Zondag.
2. Op Zondagen en verplichte feestdagen de heilige Mis bijwonen en geen verboden werk doen.
3. Op onthoudingsdagen geen vlees gebruiken en op vastendagen vasten.
4. Tenminste eenmaal per jaar biechten.
5. In de Paastijd de heilige Communie ontvangen.

Oefening van Geloof.

Mijn Heer en mijn God,

ik geloof:

dat Gij zijt één God in drie Personen, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest; dat God de Zoon voor ons is mens geworden en aan het kruis gestorven; dat Gij het goede loont en het kwade straft. Ik geloof alles wat Gij hebt geopenbaard, en door de Heilige Kerk ons leert. Dat geloof ik vast, omdat Gij het hebt gezegd die alles weet en altijd waarheid spreekt. Heer, vermeerder mijn geloof!

Oefening van Hoop.

Ooneindig goede God,

ik hoop, door de verdiensten van Jesus Christus, van U te verkrijgen: de eeuwige zaligheid en alle genaden, die ik daarvoor nodig heb. Dat hoop ik met een vast vertrouwen, omdat Gij het hebt beloofd, die almachtig zijt, ooneindig goed voor ons en getrouw in uw beloften. Heer, versterk mijn hoop!

Oefening van Liefde.

God van Liefde,

ik bemin U boven alles uit geheel mijn hart, omdat Gij ooneindig goed en ooneindig barmhertig zijt. Uit liefde tot U bemin ik ook alle mensen als mijzelf. Heer, geef mij steeds meer liefde!

Oefening van Berouw.

Barmhartige God, ik heb spijt over mijn zonden, omdat ik uw straffen heb verdiend, maar vooral, omdat ik U, mijn grootste Weldoener en ~~het~~ ^{GOED} hoogste God, heb beleedigd. Ik vertoef al mijn zonden en beloof, met de hulp van uw genade, mijn leven te beteren en niet meer te zondigen. Heer, wees mijn zondaar genadig!

Eer aan de Vader.

Eer aan de Vader

en de Zoon

en de Heilige Geest.

Zoals het was in het begin

en nu, en altijd

en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De vier voornaamste waarheden.

1. Er is één God.
2. Er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest.

3. God de Zoon is voor ons mens geworden en aan het kruis gestorven.
4. God loont het goed en straft het kwaad.

De Engel des Heren.

De Engel des Heren heeft aan Maria geboodschapt,
En zij heeft ontvangen van de Heilige Geest.

Wees gegroet .....

Zie de dienstmaagd des Heren,
Mij geschiedt naar uw woord.

Wees gegroet .....

En het Woord is vlees geworden,
En het heeft onder ons gewoond.

Wees gegroet .....

Bid voor ons, heilige Moeder van God,
Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

Laat ons bidden.

Heer, wij hebben door de boodschap van de Engel de mens-
wording van Christus, uw Zoon, leren kennen;
wij bidden U:

stort uw genade in onze harten,
opdat wij door zijn lijden en kruis gebracht worden tot de
heerlijkheid van de verrijzenis.

Door dezelfde Christus, onze Heer. Amen.

Koningin des hemels (In de Paastijd)

Koningin des hemels, verheug u, alleluja!
Omdat Hij, die gij waardig geweest zijt te dragen, alleluja!
Verrezen is, zoals Hij gezegd heeft, alleluja!

Bid God voor ons, alleluja!

Verheug en verblijd u, Maagd Maria, alleluja!
Want de Heer is waarlijk verrezen, alleluja!

Laat ons bidden.

God, Gij hebt U gewaardigd de wereld te verblijden door de
verrijzenis van uw Zoon, onze Heer Jesus Christus;
wij smeken U:
geef, dat wij door zijn Moeder, de Maagd Maria, de vreugden
van het eeuwig leven verwerven.
Door dezelfde Christus, onze Heer. Amen.

De geheimen van de rozenkrans.

De blijde geheimen:

1. De Engel Gabriël brengt de blijde boodschap aan Maria.
2. Maria bezoekt haar nicht Elizabeth.
3. Jesus wordt geboren in een stal van Bethlehem.
4. Jesus wordt in de tempel opgedragen.
5. Jesus wordt in de tempel wedergevonden.

De droevige geheimen:

1. Jesus bidt in doodsangst tot zijn hemelse Vader.
2. Jesus wordt gezeseld.
3. Jesus wordt met doornen gekroond.
4. Jesus draagt zijn kruis naar de berg van Calvarie.
5. Jesus sterft aan het kruis.

De glorievolle geheimen:

1. Jesus verrijst uit de doden.
2. Jesus stijgt op ten hemel.
3. De Heilige Geest daalt neder over de Apostelen.
4. Maria wordt in de hemel opgenomen.
5. Maria wordt in de hemel gekroond.

Morgengebed.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Amen. ¹⁾

Mijn Heer en mijn God, ik kniel voor U neer en aanbid uw
Opperste Majesteit.

Ik bedank U voor alle weldaden, bijzonder dat Gij me deze
nacht hebt bewaard.

Ik wijs U toe mijn ziel en mijn lichaam en alles, wat ik bezit.
Ik draag U al de werken op, die ik deze dag zal verrichten.
Ik wil ze doen tot uw eer en tot zaligheid van mijn ziel, en
ik wil de afzaten verdienen, die er aan verbonden zijn.

Ik maak het vaste voornemen, deze dag christelijk door te
brengen, U, mijn liefderijke Vader, niet te beledigen, en al mijn
plichten goed te vervullen.

Barmhartige God, geef mij de genade, om dit voornemen trouw
te volbrengen.

Onze Vader .....
Ik geloof in God de almachtige Vader .....
Oefening van Geloof, Hoop en Liefde .....

¹⁾ 100 dagen aftaat; 300 dagen, als men het kruissteken met
wijnwater maakt.

Engel van God, die mijn bewaarder zijt, aan wie de goddelijke goedheid mij heeft toevertrouwd, verlicht, bewaar, geleid en bestuur mij. Amen.

Wees gegroet ..... Door uw Onbevleete Ontvangenis o Maria, zuiver mijn lichaam en heilig mijn ziel. (Driemaal te bidden ter ere van de zuiverheid van Maria. 300 dagen aftaat).

Geef mij, Heer, uw zegen, bescherm mij tegen alle kwaad en geleid mij tot het eeuwig leven. Amen.
Dat de zielen van de overleden gelovigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.
In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Liturgische Tafelgebeden.

Vóór het middagmaal. ¹⁾

Heer, zegen ons en deze gaven, die wij van uw mildheid zullen ontvangen. Door Christus, onze Heer. Amen.
Heer, ontferm U over ons. Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons. Onze Vader .....
De Koning van de eeuwige heerlijkheid make ons tot deelgenoten van het hemels gastmaal. Amen.

Na het middagmaal.

Almachtige God, wij danken U voor al uw weldaden. Die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Heer, ontferm U over ons. Christus, ontferm U over ons. Heer, ontferm U over ons. Onze Vader .....
Dat de zielen van de overleden gelovigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.

Vóór het avondmaal.

Heer, zegen ons en deze gaven, die wij van uw mildheid zullen ontvangen. Door Christus, onze Heer. Amen.
Heer, ontferm U over ons. Christus, ontferm U over ons. Heer, ontferm U over ons. Onze Vader .....
De Koning van de eeuwige heerlijkheid geleide ons tot het avondmaal van het eeuwig leven. Amen.

Na het avondmaal.

Als na het middagmaal.

1) Bij het begin en het einde van elk tafelgebed maakt ieder een kruis stil-voor-zich.

Avondgebed.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Mijn Heer en mijn God, ik kriel voor U neer en aanbid uw Opperste Majesteit.
Ik bedank U voor alle weldaden, bijzonder dat Gij mij deze dag hebt bewaard.
Kom, Heilige Geest, verlicht mijn verstand, om mijn zonden te kennen en geef mij de genade van een oprecht berouw.

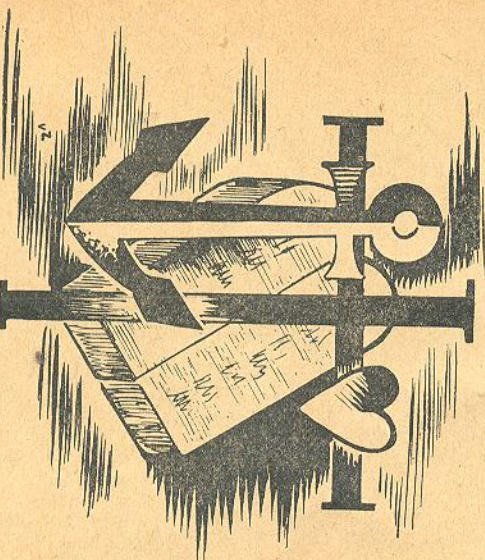
Overdenk nu, hoe ge deze dag hebt doorgebracht, om te weten welke zonden ge bedreven hebt door kwade gedachten, begeerten, woorden en daden of door verzuim van het goede. Bid daarna de Oefening van Berouw.

Oefening van Berouw.

Engel van God, die mijn bewaarder zijt, aan wie de goddelijke goedheid mij heeft toevertrouwd, verlicht, bewaar, geleid en bestuur mij. Amen.

Wees gegroet ..... Door uw Onbevleete Ontvangenis, o Maria, zuiver mijn lichaam en heilig mijn ziel. (Driemaal te bidden ter ere van de zuiverheid van Maria. 300 dagen aftaat).

Geef mij, Heer, uw zegen, bescherm mij tegen alle kwaad en geleid mij tot het eeuwig leven. Amen.
Dat de zielen van de overleden gelovigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.
In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

GEBODEN VASTEN. EN ONTHOUDINGSDAGEN VOOR DE BISDOMMEN VAN NEDERLAND.

I. Onthoudingsdagen.

Te onderhouden door allen, die de leeftijd van 7 jaren bereikt hebben:

1. De vier Quateremper-Woensdagen en As-Woensdag;
2. Alle Vrijdagen;
3. De vier Quateremper-Zaterdag en de Zaterdag in de grote Vasten, — met dien verstande dat op Paas-Zaterdag het onthoudingsverbod slechts geldt tot 12 uur 's middags.
4. De Vigiliëdagen, die de feesten van Pinksteren, Maria-Tenemelopneming, Allerheiligen en Kerstmis voorafgaan.

II. Vastendagen.

Te onderhouden door alle 21-jarigen tot aan hun 59ste verjaardag:

1. Alle dagen van de grote Vasten, uitgezonderd de Zondagen en Paas-Zaterdag na 12 uur 's middags;
2. de Quateremper-Woensdag, Quateremper-Vrijdag en Quateremper-Zaterdag in elk der vier jaargetijden;
3. De Vigiliëdagen, die de feesten van Pinksteren, Maria-Tenemelopneming, Allerheiligen en Kerstmis voorafgaan, behalve wanneer zij op een Zondag vallen.

N.B.

1. In de grote Vasten wordt jaarlijks gedispenseerd in de Onthoudingswet op de Zaterdag, uitgenomen Quateremper-Zaterdag en Paas-Zaterdag tot 12 uur 's middags.
2. Zo dikwijls een Vasten- of Onthoudingsdag op een Zondag of op een geboden feestdag valt, houden de verplichtingen tot vasten of onthouden vanzelf op, uitgezonderd op een feestdag in de grote Vasten.

KATECHISMUS VOOR DE DERDE KLAS.

Lessen Vragen

Inleiding 1 — 2

I.	1	5 —	7 —	12	—	22
	2	17 —	18 —	19 —	—	
	3	23 —	29 —	32		
	4	35 —	36 —	37 —	40 —	41 — 42
	5	46 —	47 —	53 —	54 —	56
	6	63 —	69 —	70 —	79 —	82
	7	83 —	84 —	93		
	8	98 —	101 —	102 —	103 —	105
	9	112 —	114 —	115 —	117 —	128
	10	136 —	144 —	147 —	151	
	11	194 —	198 —	203		

II.

12	210 —	211 —	212 —	215 —	217
13	228 —	232 —	233		
14	243 —	244 —	248		
15	259 —	260 —	261		
16	267 —	269 —	271 —	273 —	274
17	282 —	287 —	288		
18	295 —	296 —	297 —	302 —	303 — 323
19	328 —	329 —	330 —	331	

III.

20	379 —	383 —	386
21	396 —	411	
22	422 —	444 —	451
23	455 —	466 —	469
24	470 —	479	
25	486 —	487	
26	496 —	497 —	506
27	515 —	516 —	517
28	525 —	530 —	532

KATECHISMUS VOOR DE VIERDE KLAS

Lessen Vragen

Inleiding 1 — 2

I.	1	5 —	7 —	10 —	11 —	12 —	13 —	14 —	15
	16								

KATECHISMUS VOOR DE VIJFDE KLAS.

	Lessen									
	Inleiding					Vragen				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	17	18	19	21	22					
3	23	24	25	29	32					
4	33	34	35	36	37	40	41	42		
5	43									
6	44	46	47	48	49	50	53	54		
7	56	58	59	63	69	70	71			
8	64	65	66	68	69	70	71			
9	76	77	79	80	82	83	84			
10	86	87	88	89	90	92				
11	93	94	95	96	97					
12	98	99	100	101	102	103	104	105		
13	108	109								
14	110	111	112	114	115					
15	117	118	122	123	128					
16	134	136	144	147	149	151	152			
17	184	185	187	188						
18	193	194	197	198	202	203				
19										
20	210	211	212	213	215	217	218			
21	220	221	225	226						
22	228	232	233	235	237					
23	243	244	248	249						
24	251	252	253							
25	257	258	259	260	261	262	264			
26	267	268	269	270	271	272	273	274		
27	275									
28	279	282	283	284	287	288	290			
29	294	295	296	297	299	300	301			
30	302	303	304	305						
31	313	314	315	316	323	324				
32	325	328	329	330	331					
33	339	340	342	347	348					
34										
35										
36										
37										
38										
39										
40										

	Lessen									
	Inleiding					Vragen				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	5	6	7	10	11	12	13	14		
2	15	16	19	21	22					
3	17	17	19	21	22					
4	23	24	25	26	27	28	29	31		
5	32									
6	33	34	35	36	37	38	39	40		
7	41	42	43	48	49	50	51	52		
8	44	46	47	48	49	50	51	52		
9	53	54	55							
10	56	58	59	60	61	63				
11	64	65	66	67	68					
12	69	70	71	72	73	74	75			
13	76	77	79	80	81	82	83	84		
14	85									
15	86	87	88	89	90	91	92			
16	93	94	95	96	97					
17	98	99	100	101	102	103	104	105		
18	108	109								
19	110	111	112	113	114	115	116			
20	117	118								
21	122	123	125	126						
22	127	128	129	130						
23	134	136	139	140	141	142	143	144		
24	145									
25	146	147	148	149	150	151	152	153		
26	154									
27	156	157	158							
28	163	164	165	166	167	168				
29	172	173	174							
30	176	177	178	179	180	181				
31	182	183								
32	184	185	186	187	188	189				
33	193	194	195	196	197	198	199	200		
34	201	202	203	204						
35										
36										
37										
38										
39										
40										

29	243 — 244 — 248 — 249
30	250 — 251 — 252 — 253 — 254 — 255 — 256
31	257 — 258 — 259 — 260 — 261 — 262 — 263 — 264
32	265 — 266
33	267 — 268 — 269 — 270 — 271 — 272 — 273 — 274
34	275 — 276
35	277 — 278 — 279 — 280 — 281 — 282 — 283 — 284
36	285 — 286 — 287 — 288 — 289 — 290
37	291 — 292 — 293
38	294 — 295 — 296 — 297 — 298 — 299 — 300 — 301
39	302 — 303 — 304 — 305 — 306 — 307 — 308 — 309
40	310 — 311 — 312
41	313 — 314 — 315 — 316 — 317 — 318 — 320 — 321
42	322 — 323 — 324
43	325 — 326 — 327 — 328 — 329 — 330 — 331
	332 — 335 — 336
	339 — 340 — 342 — 343 — 344 — 345
	346 — 347 — 348 — 350
	353 — 359 — 362
	367
III.	
44	368 — 369 — 370
45	377 — 378 — 379 — 380 — 381 — 382 — 383 — 384
46	385 — 386 — 387 — 388 — 390
47	391 — 392 — 393 — 394 — 395 — 396 — 397 — 398
48	402 — 403 — 404
49	407 — 408 — 409 — 410 — 411 — 412 — 413 — 414
50	415
	422 — 423 — 431 — 432 — 433 — 434
	438 — 439 — 440 — 441 — 442 — 444 — 445 — 446
	447
51	449 — 450 — 451 — 452 — 453 — 454
52	455 — 456 — 457 — 458 — 463 — 464
53	466 — 467 — 468 — 469
54	470 — 471 — 472 — 473 — 478
55	479 — 480 — 481 — 482 — 483 — 484 — 485
56	486 — 487 — 489 — 490 — 491 — 492 — 493 — 494
	495
57	496 — 497 — 498 — 499 — 504 — 505
58	506 — 507 — 508 — 509 — 510 — 511 — 512 — 513
	514
59	515 — 516 — 517 — 518 — 519 — 520 — 521 — 522
60	525 — 526 — 527 — 528 — 529
61	530 — 531 — 532 — 533
62	539 — 540 — 541

INHOUD.

Inleiding	Blz.
1. God	6
2. Eén God in drie Personen	7
3. God, Schepper, Heer en Bestuurder van hemel en aarde	8
4. De engelen en hun zondeval	9
5. De eerste mens en hun zondeval	11
6. De ertzonde	13
7. De voorbereiding op de Verlosser	14
8. Jesus Christus	15
9. De Menswording van God de Zoon	16
10. De jeugd van Jesus en Zijn verborgen leven	18
11. Het openbaar leven van Jesus	19
12. Het lijden en de dood van Jesus	20
13. De Verrijzenis van Jesus	21
14. De Hemelvaart van Jesus	23
15. Jesus Christus onze Rechter	24
16. De Heilige Geest	25
17. De H. Kerk	26
18. Het bestuur van de H. Kerk	28
19. Het leergezag van de H. Kerk	30
20. De goddelijke Overlevering en de H. Schrift	31
21. De Priesterlijke macht van de H. Kerk	33
22. De gemeenschap van de heiligen	33
23. De vergeving van de zonden	34
24. De dood en de verrijzenis	35
25. De hemel, de hel en het vagevuur	36
Tweede gedeelte: Over de genade en de genademiddelen.	
26. De genade	40
27. De Sacramenten	42
28. Het H. Doopsel	43
29. Het H. Vormsel	46
30. De H. Eucharistie	47
31. De H. Eucharistie als Offer: het H. Misoffer	48
32. De plichtigheden van het H. Misoffer	50
33. De H. Eucharistie als Sacrament: het Sacrament des Altaars	51
34. De verering van het H. Sacrament des Altaars	54
35. Het H. Sacrament van de Biecht	55
36. Het betrouwen en het voornemen	56

37. De belijdenis en de voldoening	57
38. De manier van biechten	60
39. De aflaten	61
40. Het H. Oliesel	62
41. Het H. Priesterschap	64
42. Het H. Sacrament van het Huwelijk	65
43. De Sacramentaliën	67

Derde gedeelte: Hoe wij als christenen moeten leven.

44. De christelijke deugden	70
45. De zonde	71
46. Het christelijk geloof	73
47. De christelijke hoop	75
48. De christelijke liefde	76
49. God eren	78
50. Het gebed	80
51. De vereening van de Heiligen	82
52. De heiliging van Gods H. Naam	83
53. De dag des Heren	85
54. Eerbied voor het gezag	85
55. Eerbied voor het leven	87
56. De christelijke kuisheid	88
57. De christelijke rechtvaardigheid	90
58. Eerbied voor de waarheid	91
59. Het eerste en het tweede gebod van de H. Kerk	92
60. Het derde gebod van de H. Kerk	94
61. Het vierde gebod en vijfde gebod van de H. Kerk	95
62. Het apostolaat	95
63. De goede werken en de christelijke volmaaktheid	96

Dagelijkse gebeden	97
Aanhangsel. Vastendagen en onthoudingsdagen	106